

Sumar

PRESA ȘI STATUL

Ion BUNDUCHI

1 Puzzle-uri... audiovizuale autohtone – 2014

LITERA LEGII

Oleg POSTOVANU

7 Societatea civilă insistă asupra optimizării accesului la informațiile de interes public

PRESA CA AFACERE

Victor GOTIȘAN

9 Orice idee de business este sustenabilă doar dacă între timp devine profitabilă

MASS-MEDIA DIGITALĂ

Dumitru LAZUR

12 Datele deschise în Republica Moldova: un nou portal, provocări vechi

PRESA REGIONALĂ

Vasile GANCEV

16 Tudor Iașenco: Sunt adeptul sloganului „Pentru o presă profesionistă, neangajată și profitabilă”

ETICĂ ȘI PROFESIONALISM

Ludmila ANDRONIC

19 Consiliul de Presă din Moldova a reușit să se afirme ca un instrument de autoreglementare

EXPERIENȚE

Maia METAXA

21 Alina Radu: „Au fost zece ani trăiți cu pasiune în redacție”

RECENZIE

Victor GOTIȘAN

24 Omul-microfon care a făcut din interviu o... Artă !

STUDII

Cristina BOBÎRCĂ

27 Libertatea presei în Moldova: progres și deficiențe

Lilia ZAHARIA

29 Raport de monitorizare a presei: „Instituțiile media din Moldova încearcă să determine publicul să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu cel al patronilor”

ANEXE

31 Memoriu privind libertatea presei în Republica Moldova 3 mai 2013 – 3 mai 2014

Centrul pentru Jurnalism Independent

ISSN 1857-00X

Directoare: Nadine GOGU

Opiniile exprimate în această publicație
nu reflectă neapărat punctul de vedere al CJI.

Au colaborat:

Ion BUNDUCHI, Oleg POSTOVANU, Victor GOTIȘAN,
Dumitru LAZUR, Vasile GANCEV, Ludmila ANDRONIC, Maia METAXA,
Tudor IAȘCENCO, Cristina BOBÎRCĂ, Lilia ZAHARIA

Redactor-șef:

Maia METAXA

Redactor:

Rodica MAHU

Imagini interior:

Arhiva CJI

Machetare computerizată:

Marcel MĂRGINEANU

Vă rugăm să trimiteți opiniile, sugestiile și ofertele Dvs. la adresa:

Centrul pentru Jurnalism Independent

Str. Șciusev, 53, MD 2012, Chișinău,
tel: (+373 22) 213652, 227539
fax: (+373 22) 226681

e-mail: editor@ijc.md

<http://www.media-azi.md>

Puzzle-uri... audiovizuale autohtone – 2014

În ceea ce urmează vom practica un joc pentru maturi: vom face piese de puzzle din evenimentele mai mult sau mai puțin importante ce s-au produs pe segmentul audiovizual și vom încerca să reconstituim tabloul domeniului pentru prima jumătate a anului. Între piese, pe care le vom aranja în ordine cronologică, dacă va rămâne loc, vom adăuga succinte comentarii. Așadar:

9 ianuarie 2014. Opinia publică este informată că trei posturi TV – Jurnal TV, Accent TV și RTR Moldova sunt excluse din ofertele mai multor operatori de cablu importanți, inclusiv Moldtelecom și Sun TV.

16 ianuarie 2014. Membrii Comisiei parlamentare pentru mass-media au creat un grup de lucru pentru a veni cu o inițiativă legislativă care să reglementeze relația dintre radiodifuzori și operatorii de cablu.

20 ianuarie 2014. Sesiunea extraordinară a Parlamentului, în care trebuia să fie discutată situația din domeniul mass-mediei, inclusiv cazul Jurnal TV, care a fost exclus, timp de două zile, din pachetele de bază ale unor operatori de cablu, nu a avut loc din lipsă de cvorum, după ce coaliția de guvernare a refuzat să participe la discuții.

21 ianuarie 2014. Grupul de lucru pentru modificarea Codului audiovizualului este desființat. Președintele comisiei de specialitate, Chiril Lucinschi, își motivează decizia prin faptul că deputații comuniști le-au luat-o înainte și au înregistrat la Parlament un proiect de lege privind modificarea Codului.

Cazul fără precedent în Republica Moldova a intrat, la finele lunii ianuarie, și în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei. Președintele acestuia, Sebastian Kurz, comentând situația, a reamintit delegației moldovenești, că libertatea de exprimare și dreptul jurnaliștilor de a-și exercita liber meseria reprezintă pilonii de bază ai democrației.^[1]

Azi, la șase luni de la acest caz, putem spune că, așa cum de atâtea ori s-a întâmplat, situația rămâne cețoasă. Motive sunt câteva: imperfecțiunea cadrului legal (Codului audiovizualului); tendința constantă a puterii, de oricare culoare ar fi, de a struni instituțiile mediatice care o calcă pe bățatură; facultatea proverbială a responsabililor de a inventa argumente cu bălbe și capacitatea lor redusă de a reacționa adecvat la cazurile de acest gen.

10 ianuarie 2014. Centrul pentru Asistență Media Internațională (Center for International Media Assistance, CIMA) prezintă un raport în care arată ca mass-media din Rusia domină spațiul informațional al Moldovei. Autorul studiului, David Satter, conchide că Rusia, prin mass-media, urmărește promovarea intereselor sale politice și economice pentru a convinge fostele republici sovietice să adere la Uniunea Vamală Eurasiatică și pentru a crea o opoziție față de politicile SUA și NATO.^[2]

Încă în Strategia de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale, elaborată pentru perioada 2007-2010, în compartimentul „Obstacole” (p. 10), scria: „La un raport de 72% reprezentând etnia majoritară și 13% reprezentând minoritatea rusă, în Republica Moldova există peste 80 de posturi de radio și TV care retransmit programe în limba rusă și numai 13 posturi emit preponderent în limba română”, iar la compartimentul „Riscuri” (p. 1) - „Constituirea monopolurilor străine în spațiul informațional național” și (p. 4) - „Pierderea suveranității informaționale a statului”.^[3]

Un atare avertisment, s-ar părea, trebuia să pună pe jar autoritățile. Nu s-a întâmplat. Și, după șase ani, constatăm aceeași situație – dominația intrușilor în spațiul informațional autohton. Și, ce e mai grav, nimeni n-a pățit nimic. Dar toți și-au ridicat salariile. Evident, nu ca să nu facă nimic.

21 ianuarie 2014. Asociația pentru protecția drepturilor de autor și conexe ”Apollo”, difuzează o declarație în care afirmă: „Avem o piață a publicității TV monopolistă și posturi TV care beneficiază de o poziție dominantă pe piață, adică a posturilor controlate de oligarhul Plahotniuc. O altă parte ajunge la instituțiile de presă ale lui Chiril Lucinschi, aflat în conflict de interes, datorită funcției de președinte al Comisiei de specialitate din Parlament și de cea de beneficiar al unor venituri substanțiale din reproducerea parazitată a două posturi rusești”. Potrivit Asociației ”Apollo”, AGB Moldova – compania care în prezent măsoară audiența TV – nu a intrat pe piață ca urmare a unei licitații organizate de posturile TV, agenții și clienți finali, așa cum ar fi trebuit. „În baza datelor eronate oferite de AGB Moldova, ulterior are loc direcționarea sistemică a fluxurilor financiare de publicitate către radiodifuzorii aflați în proprietatea lui Plahotniuc și a altor moguli afiliați puterii politice, prin intermediul agenției monopoliste de publicitate a lui Plahotniuc, Casa Media și altele”.^[4]

Sursa foto: www.curentul.md

Relevante, ca argument în declarația asociației "Apollo", sunt următoarele date: „...potrivit situației de fapt, confirmată prin scrisoarea ÎS "Radiocomunicații" nr. 08-04/1001 din 24.12.2013, pe data de 03 decembrie 2013 posturile de televiziune Prime TV, Canal 3 și 2 Plus s-au aflat în revizie tehnică și, de exemplu, în cazul Prime TV, în intervalul orar 00:44 – 18:00 al acelei zile, pe frecvența acestui post... a lipsit emisia. Intrând în posesia raportului de audiențe emis de AGB Moldova pentru data de 03.12.2013, aferent postului Prime TV, am constatat că în această zi, în timp ce nu avea emisie, postul în cauză continua să aibă cel mai mare rating... Aceeași situație se atestă și în privința posturilor Canal 3 și 2 Plus, care de asemenea se aflau în pauză, dar, potrivit măsurătorului, aveau rating ce depășea de câteva ori alte posturi de televiziune care chiar aveau emisie! Reamintim că, în anul 2009, PRO TV a comandat un audit al sistemului peplemetric AGB din Moldova. Acesta a fost executat de compania franceză CESP, care a efectuat studii în aproape toate țările Europei, inclusiv în Ucraina și România. Rezultatele auditului au arătat că eșantionul și panelul de gospodării nu corespund standardelor, pentru a asigura date reprezentative pentru întreaga populație a R. Moldova. În plus, aproape o treime din gospodăriile din panel au fost selectate cu încălcarea regulilor prevăzute pentru aceasta. Cum AGB nu s-a conformat recomandărilor auditului, unii radiodifuzori au fost nevoiți să apeleze la măsurători paralele și să informeze piața cu privire la rezultatele acestora”.

Să mai precizăm că și radiodifuzorul „RTR Moldova”, într-un comunicat de presă, dat publicității după excluderea sa, la cumpăna dintre ani, din pachetele de bază ale operatorilor de cablu, afirma că „Moldtelecom” S.A. își exercită funcțiile în folosul unor terțe persoane și că „Întregul buget publicitar

destinat televiziunii pentru anul 2013 (cca 250-300 mii euro) a fost alocat posturilor de televiziune aflate în gestiunea Media Seller-ului „Casa Media”, fiind astfel excluse din campania publicitară posturile de televiziune TV7-HTB, THT-Bravo, RTR Moldova. Radiodifuzorul „RTR Moldova” solicită Guvernului Republicii Moldova să efectueze o investigare pe marginea acestui caz și să stabilească legalitatea acțiunilor întreprinse de către conducerea acestei întreprinderi de stat.^[5]

După cum era de așteptat, respectivele demersuri, de asemenea, nu au avut o finalitate logică.

22 ianuarie 2014. Fostul ministru al Apărării, Valeriu Pleșca își va lansa în primăvara acestui an un post de televiziune. Noul post, intitulat MBC – Moldavian Business Channel – va difuza știri și analize economice. Totodată, televiziunea își propune să promoveze istoriile unor oameni de succes. Valeriu Pleșca a obținut licența de emisie în decembrie.^[6]

Iată o veste bună. Bună, pentru că orice instituție mediatică nouă semnifică și un nou canal de informare pentru cetățeni.

22 ianuarie 2014. Deputații PL au înregistrat în Parlament un proiect de lege privind adoptarea unui nou Cod al audiovizualului. Aceștia spun că documentul a beneficiat de expertiza Consiliului Europei, Uniunii Europene de Radioteleviziune, Misiunii OSCE din Republica Moldova, fiind dezbătut în cadrul mai multor audieri parlamentare publice, și are ca scop asigurarea conformității legislației RM în domeniul audiovizualului cu legislația UE, fiind în concordanță cu cele mai bune practici europene și internaționale.^[7]

O veste și mai bună. Dar e numai o veste și nimic mai mult. Proiectul noului cod se prăfuieste în Parlament din mai 2011, cu toate expertizele europene. Și ajunge să fie înregistrat în ultimul an de mandat, într-un an electoral, de către un partid în opoziție. Altfel spus, un proiect cu șanse minime de a fi adoptat. Și nu pentru că-i prost, ci pentru că „atentează” direct la interesele unor deputați cu proprietăți în domeniul audiovizualului și cel al publicității comerciale.

24 ianuarie 2014. CCA a acordat licență unui canal regional, în ședință de concurs.

Încă o veste bună. Din două motive principale. Primul: toate monitorizările serviciilor de programe ale marilor radiodifuzori din capitală, efectuate în ultimii 15 ani, demonstrează un fapt constant: edițiile informative, în proporție de 70-100%, reflectă evenimente din Chișinău. Nișa unui canal televizat cu conținut regional ar fi oportun să fie ocupată. Al doilea: presa locală/regională, se știe, este cea mai responsabilă/credibilă în virtutea proximității ei spațiale în raport cu beneficiarii produselor mediatice.

28 ianuarie 2014. Bașcanul autonomiei găgăuze, Mihail Formuzal a dat o indicație potrivit căreia organele fiscale și alte organe de control nu vor putea verifica mass-media până la data de 30 noiembrie 2014. El și-a motivat decizia prin faptul că a crescut numărul de plângeri privind acțiunile serviciului fiscal în raport cu posturile TV și operatorii prin cablu din regiune.^[8]

Ar fi o știre la rubrica „Divertisment”, dacă n-ar reflecta recidivele sistemului de tristă faimă, unde nu legea stătea în capul mesei, ci regele, oricum ar fi fost numit. E absurd să ceri voie bașcanului ca să poți verifica pe cineva. Interesant, cum ar trebui să reacționeze mass-media din regiune? Să pună mână de la mână și să ridice un monument „protectorului”?!

03 februarie 2014. Este semnat un acord între Guvernul Republicii Moldova și cel al României, care stipulează că operatorii de cablu din ambele țări sunt obligați să retransmită reciproc Moldova 1 și TVR.^[9]

Dreptul de difuzare a postului public de televiziune pe teritoriul Moldovei i-a fost retras Societății Române de Televiziune în anul 2007, în condiții totalmente dubioase, rețeaua de frecvențe ce asigură o acoperire națională revenind atunci unui nou canal, actualul 2 Plus. Câștigătorul promitea nu doar marea și sarea, ci și... elicoptere în dotare pentru știriști. Se vede treaba că membrii CCA de atunci, impresionați la culme, au și scos din buzunare suficiente voturi rușinoase. Societatea Română a acționat Republica Moldova la CEDO, dar, mai apoi, s-a ajuns la o înțelegere amiabilă, chiar dacă nu i s-a întors rețeaua de frecvențe terestre pe care emitea anterior.

24 februarie 2014. Jurnalista Lorena Bogza a câștigat în instanța de judecată în fața colegului său de breaslă de la ziarul „Moldova Suverană”, Mihai Conțiu. Pe 20 februarie curent, Curtea Supremă de Justiție a emis o decizie irevocabilă în favoarea Lorenei Bogza. „Moldova Suverană” a fost obligată să publice o dezmințire, pe aceeași pagină în care a apărut anterior pamfletul denigrator și să-i achite jurnalistei despăgubiri de 31 de mii de lei. Mihai Conțiu îi va plăti Lorenei Bogza încă 5 mii de lei drept despăgubiri morale.^[10]

Indubitabil, aiurită situație când colegii de breaslă își reglează conturile în pagini de ziar sau în emisie. Aiurită pentru că jurnaliștii au altceva de făcut – să informeze, să educe și să distreze publicul cititor, ascultător, privitor. Altcineva nu are cine s-o facă în locul jurnaliștilor, dacă-s jurnaliști. Jurnaliștii sunt unicii meseriași, de la care se cere să colecteze informație, s-o verifice, s-o proceseze și s-o aducă în circuitul social. Să se hărțuiască politicienii! Asta-i pâinea lor, nicidecum a jurnaliștilor!

06 martie 2014. Trei televiziuni noi ar putea apărea în acest an în Republica Moldova: un post de televiziune moldovenesc cu tematică sportivă, unul cu profil financiar și altul de divertisment. Despre aceasta a vorbit membrul CCA Nicolae Damaschin în cadrul unui interviu.^[11]

Mult optimism în cele enunțate și, cu siguranță, multe așteptări de la titularii licențelor. Încă nu toate din cele trei canale sunt pe micile ecrane, dar, cu certitudine, odată apărute, le va apărea în față și cea mai fierbinte întrebare: de unde bani? Despre piața moldovenească de publicitate comercială se cunosc cu exactitate doar două lucruri: că-i mică pentru prosperitatea câtorva zeci de canale TV și că-i monopolizată. Celelalte variabile din ecuația stufoasă sunt, deocamdată, necunoscute.

11 martie 2014. Șapte angajați ai postului Radio Plai au demisionat invocând drept motiv reșterse salariale, dar și viziuni diferite față de cele ale patronului cu referire la funcționarea instituției media.

Nu-i prima și, nici pe departe, ultima știre cu așa un conținut. Dar ea-i relevantă, pentru că dezgolește o problemă la care breasla încă nu a ajuns – cea a regulilor clare de joc între angajatori și angajați, între patronat și jurnaliști. Legislația stipulează puține prevederi, și mai puține funcționează în realitate, și doar cazurile de traseism jurnalistice sunt multe.

18 martie 2014. Dunja Mijatović, reprezentanta OSCE pentru libertatea presei, aflată în prima sa vizită în Republica Moldova, declara: „Suspendarea, interzicerea canalelor în era noastră digitală este o luptă pierdută. La urma urmei,

oamenii sunt cei care decid ce să privească. Eu nu cred că Guvernul trebuie să spună populației ce opinii și ce voci trebuie să asculte (...). Eu nu știu nici o democrație care poate să suspende o televiziune – dacă face asta, atunci nu este democrație”. Declarația a fost făcută în contextul încercării coaliției proeuropene de a proteja spațiul informațional de propaganda posturilor TV rusești retransmise în țara noastră.^[12]

19 martie 2014. CCA, la o zi după vizita în R. Moldova a reprezentantei OSCE pentru libertatea presei, Dunja Mijatović, a avertizat public posturile de televiziune Jurnal TV și Accent TV pentru nerespectarea pluralismului de opinii și a principiului de informare din mai multe surse. Activitatea CCA a fost criticată de către Mijatović: „Consiliul nu trebuie să joace rolul redactorului. El trebuie să reglementeze și să asigure condiții egale pentru toți. Nu ar trebui să existe favoriți pentru Consiliu. Din păcate, acum nu este așa. Aș recomanda Consiliului să se întoarcă la activitatea sa de bază, să nu participe la cenzură”^[13]

01 aprilie 2014. Comisia parlamentară pentru cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media a amânat pentru miercuri, 2 aprilie curent, anunțarea rezultatelor concursului pentru suplinirea celor șase funcții vacante de membru al Consiliului de Observatori (CO) al IPNA Compania „Teleradio - Moldova”. Deputații comuniști, membri ai Comisiei, după ce au declarat ca respectivul concurs e un „spectacol” și că alegerea se va face pe criterii politice, au părăsit ședința. Președintele comisiei Chiril Lucinschi a respins aceste acuzații, dând asigurări că la alegerea viitorilor membri nu va fi pus ca bază criteriul politic.^[14]

Să scoatem aici în evidență asigurările președintelui de comisie că alegerea nu se va face pe criterii politice. Oare cui au fost date respectivele asigurări revoluționare?! Cel puțin, de când există CCA și CO, niciuna dintre componentele lor nu a fost desemnată altfel decât pe criterii politice. Prin urmare, era anunțată o premieră absolută! Dar vine ziua de 2 aprilie...

02 aprilie 2014. Numirea a șase noi membri ai CO al IPNA „Teleradio-Moldova” a eșuat din nou. Ea a fost amânată la solicitarea deputaților democrați, care au decis să discute, în prealabil, acest subiect în cadrul ședinței fracțiunii. (!)

Ceea ce trebuia de demonstrat și ceea ce era de așteptat. Să reamintim că CCA a selectat 12 candidați la cele șase posturi vacante încă în decembrie 2013. Trebuie de remarcat că și selectarea a fost anapoda. Măcar din motiv că „a picat examenul”... Eugen Ribca, ex-președinte al CO, unul din foarte puținii juriști cunoscutori ai domeniului audiovizualului, coautor al câtorva proiecte de legi, inclusiv al noului Cod al audiovizualului. În

schimb „au susținut” proba „cu brio” „specialiști în domeniu” care, în alegerile parlamentare anticipate din 2010 au trudit în staff-urile electorale ale actualilor guvernanți. Dar, se pare, CCA a comis o gafă – a selectat mai mulți candidați „cu acoperire politică” decât sunt locuri vacante în CO, dând astfel comisiei parlamentare de specialitate atât de mari bătaii de cap, încât nici după șase luni nu poate nicidecum decide cine dintre candidați are cele mai mari merite de partid și față de care partid.

Strămbătatea situației cu CO nu se limitează doar la desemnarea componentei lui în exclusivitate pe criterii politice. Vorba e că, în conformitate cu legislația în vigoare, componenta CO (de altfel, ca și cea a CCA) trebuie să fie completată/înnoită periodic cu o treime, cu trei membri adică, și nu cu șase. Este un principiu foarte democratic și liberal, dar care poate fi dinamitat chiar de declarații promotori ai democrației și liberalismului. Pentru ca lucrurile să revină în albia normalului, cel mai înțelept, democrat și liberal lucru pe care l-ar face comisia parlamentară de specialitate ar fi să desemneze fie trei membri cu mandat deplin, fie șase, dar cu perioade diferite de valabilitate a mandatului. Însă e puțin probabil să se întâmple una ca asta. Comisia a putut, în patru ani, să facă istorie, dar nu a făcut.

08 mai 2014. Guvernul a aprobat proiectul Programului privind tranziția de la televiziunea analogică la cea digitală terestră.^[15]

În sfârșit! Proiectul a avut o istorie lungă și câteva denumiri. În varianta aprobată, nu este cel mai fără de cusur document, dar nici cu atâtea hibe câte avea inițial, acum doi ani. Atunci a fost expertizat, dezbătut și, ulterior, pe alocuri, îmbunătățit. Cea mai mare temere, însă, este că implementarea lui nu va putea ocoli păcatele televiziunii analogice – monopoluri și situații dominante pe piață. În plus, pentru marea majoritate a cetățenilor televiziunea digitală terestră rămâne o enigmă, iar pentru radiodifuzori – o nebuloasă.

Posibil, până în iunie 2015, termen asumat prin acord internațional, tranziția, ca exercițiu tehnic, va fi asigurată. Cu siguranță, însă, mintea noastră nu va înțelege încă mult după anul 2015 ce beneficii aduce cu ea televiziunea digitală. Pentru că dincolo de soluția tehnică apare esența – o diversitate fără precedent de informare pentru cetățeni. Dar numai dacă valențele televiziunii digitale vor fi valorizate în cunoștință de cauză și cu bună-credință.

27 mai 2014. CCA a anunțat că va începe monitorizarea instituțiilor de presă, ca să vadă cine respectă și cine nu respectă obligația de a transmite cel puțin 30% de emisiuni autohtone în limba română. Legea celor 30 de procente de producție autohtonă urma să intre în vigoare la 1 aprilie 2013, dar 11 posturi de televiziune și două de radio au atacat-o în instanță. Recent Curtea de Apel a respins plângerea, dând cale liberă monitorizării.^[16]

Sursa foto: www.unica.md

Să amintim că, inițial, Curtea de Apel a suspendat decizia CCA din 28 decembrie 2012 vizând asigurarea a cel puțin 30% din emisia săptămânală cu produs autohton și în limba română. Curtea de Apel a emis hotărârea chiar în ajunul ședinței CCA din 2 mai 2013, la care urma să fie analizat raportul de monitorizare a 12 posturi de televiziune. Peste un an, aceeași Curte de Apel dă câștig de cauză CCA. În esență, problema cu 30% este una falsă, dat fiind că radiodifuzorilor li s-a cerut, printr-o decizie separată, să-și onoreze propriile angajamente asumate la obținerea licențelor de emisie.

Prin urmare, adevărata problemă a fost și rămâne capacitatea CCA, pe de o parte, de a supraveghea corespunzător respectarea legislației audiovizuale și, pe de altă parte, de a elabora acte normative care ar contribui realmente la dezvoltarea domeniului pe principii democratice.

30 mai 2014. Postul de televiziune Muz TV se închide. 31 mai este ultima zi de emisie. Directorul MuzTV, Victoria Bucătaru, spune că decizia a fost luată de către fondatorul postului TV.^[17]

Lapidară informație. Probabil, patronii lui s-au gândit că telespectatorii, atât de adorați de către toate televiziunile, nu trebuie să știe mai mult. Ei trebuie să privească, mult și multe (citește – să sporească încasările din publicitate comercială), restul să nu-i privească!

30 mai 2014. A treia încercare de a alege directorul televiziunii din cadrul radiodifuzorului public regional Teleradio-Gagauzia a eșuat. Primele două încercări au fost făcute în septembrie și decembrie 2013.^[18]

Ce să comentăm? Exemplul Chișinăului este molipsitor și pentru Comrat.

16 iunie 2014. Mai multe posturi de televiziune rusești retransmise în R. Moldova manipulează opinia publică în legătură cu evenimentele tragice din Ucraina și promovează ideea separatismului. La această concluzie au ajuns experții Asociației Presei Independente (API) care au monitorizat, în perioada 18-24 aprilie curent, cinci posturi de televiziune rusești (NTV, Pervyi Kanal, RTR, REN TV și Rossia 24) care sunt urmărite de cetățenii R. Moldova.^[19]

23 iunie 2014. CCA a amânat examinarea rezultatelor monitorizării posturilor rusești de televiziune din cauza că difuzorii au cerut timp suplimentar pentru examinarea rezultatelor.^[20]

29 iunie 2014. Radio Moldova (Chișinău) și Radio 1 (Tiraspol) lansează prima emisiune din ciclul „Poduri – Mosti”, realizată în comun de jurnaliștii de la cele două stații.^[21]

În premieră, jurnaliști de pe ambele maluri ale Nistrului, de la radioul public și de la radioul de stat, realizează împreună un produs mediatic. Din 1990 și până acum, acesta este primul proiect comun al jurnaliștilor de la Radio Moldova și Radio 1. Proiectul are sprijinul Programului Consiliului Europei „Măsuri de consolidare a încrederii între malurile râului Nistru”, cu suportul financiar al Cooperării Austriece pentru Dezvoltare. În cadrul programului, în ultima jumătate de an, jurnaliștii de la Radio Moldova și Radio 1 au elaborat împreună, în ateliere de lucru, conceptul, formatul și conținutul ciclului. E regretabil că evenimentul, dar este un eveniment!, a trecut, oarecum, neobservat. Din păcate însă nici cei vizați, mă gândesc, în primul rând, la radiodifuzorul public, nu s-au prea ostenit să-i dea importanța și amploarea pe care o merită. Păcat...

4 iulie 2014 Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) a suspendat licența de emisie a postului “Rossia 24” pentru „nerespectarea principiului echilibrului social-politic, echidistanței și obiectivității în cadrul emisiunilor informative”.^{22]}

E un subiect aparte, deși nu reprezintă o premieră. Cineva defilează. Cineva protestează. Majoritatea, probabil, este indiferentă. Pe timpuri, cu vreo zece ani în urmă, Antena C a fost suspendată pentru 70 de zile. Apoi – a dispărut. A urmat NIT-ul. Acum – Rossia 24. E bine? E rău?

E mai ușor să închizi un canal TV decât să cultivi cetățeni cu mintea ageră și trează, care să facă deosebirea între informare și dezinformare și care să fie imuni la orice gen de propagandă. Și apoi, în an electoral, rezultatul trebuie simțit imediat!

Paradoxal, într-o eră informațională, grupuri sociale masive mai pot încă fi manipulate masiv. Se întâmplă, probabil, pentru că prea multe canale TV intră într-un cap mic și, pentru că-i mic, n-are când le discerne. Și atunci vine salvarea: nu-i canalul, nu-i problema.

...Am aranjat piesele de puzzle. Am obținut un tablou al domeniului audiovizual autohton în lunile ce s-au scurs din anul electoral 2014. Domină culorile sumbre, dar nu vom sparge oglinda. Culorile, cu siguranță, vor deveni și mai sumbre, în toamnă. Poate la anul să apară, pe ici-colo, niște pete mai deschise. Dar nu mai devreme...

Ion BUNDUCHI

- [1] <http://jurnal.md/ro/news/apce-despre-mass-media-din-republica-moldova-1162849/>
- [2] <http://www.media-azi.md/ro/stiri/mass-media-din-rusia-domin%C4%83-spa%C5%A3iul-informa%C5%A3ional-al-moldovei>
- [3] <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=326607>
- [4] <http://jurnal.md/ro/news/apollo-apel-cu-privire-la-manipularea-datelor-de-audien-a-tv-1162437/>
- [5] <http://unimedia.info/stiri/fara-postul-rusec-rtr-in-reteaua-moldtelecom-70486.html>
- [6] http://www.noi.md/md/news_id/34662
- [7] <http://unimedia.info/stiri/doc-deputatii-pl-propun-un-nou-cod-al-audiovizualului-71158.html>
- [8] <http://tribuna.md/2014/01/28/miscare-neasteptata-alui-mihail-formuzal-nimeni-nu-se-va-putea-atinge-de-presa-pina-la-30-noiembrie-2014/>
- [9] www.everydayjournalism.com
- [10] <http://ziarulnational.md/lorena-bogza/>
- [11] <http://www.topmedia.md/?p=9730>
- [12] [http://www.media-azi.md/ro/stiri/dunja-mijatovici-](http://www.media-azi.md/ro/stiri/dunja-mijatovici-situa%C8%9Bia-mass-mediei-%C3%AEn-moldova-nu-este-roz)

[situa%C8%9Bia-mass-mediei-%C3%AEn-moldova-nu-este-roz](http://www.media-azi.md/ro/stiri/mass-media-din-rusia-domin%C4%83-spa%C5%A3iul-informa%C5%A3ional-al-moldovei)

- [13] <http://www.media-azi.md/ro/stiri/cca-avertizat-public-jurnal-tv-%C8%99i-accent-tv>
- [14] <http://www.media-azi.md/ro/stiri/comisia-parlamentar%C4%83-pentru-mass-media-am%C3%A2nat-alegerea-membrilor-co-al-trm>
- [15] http://www.mtic.gov.md/news_rom/169328/
- [16] <http://www.europalibera.org/articleprintview/25399637.html>
- [17] <http://unimedia.info/stiri/postul-de-televiziune-muz-tv-moldova-se-inchide-77232.html>
- [18] <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=12548>
- [19] <http://ziarulnational.md/raport-cum-manipuleaza-posturile-rusesti-telespectatorii-din-r-moldova/>
- [20] <http://unimedia.info/stiri/cca-amana-examinarea-rezultatelor-monitorizarii-posturilor-rusesti-78235.html>
- [21] <http://trm.md/ro/radio-moldova/radio-moldova-lanseaza-duplexurile-radiofonice-poduri-mosti/>
- [22] http://www.noi.md/md/news_id/43450

Societatea civilă insistă asupra optimizării accesului la informațiile de interes public

Informația este oxigenul democrației, iar democrația ar fi de neconceput fără accesul liber al publicului la informații. În societatea actuală, anume mass-media deține un rol crucial în alimentarea publicului cu știri sau informații despre evenimentele sociale, afacerile publice și viața politică. Însă, la rândul ei, mass-media trebuie să obțină aceste informații de la subiecții care le dețin, în mare parte aceștia fiind instituții de stat.

După cum relevă și studiul „Accesul mass-media la informație în Republica Moldova: probleme și perspective”, elaborat de către experții Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI), s-a stabilit că în aproximativ 1/3 din cazurile examinate au fost încălcate termenele de satisfacere a cererilor de acces la informație, iar în 18 la sută din cazuri autorilor le-a fost refuzat răspunsul sau nu au primit niciun răspuns din partea autorităților de stat și publice la solicitările lor.

În Republica Moldova, circa 400 de acte legislative și normative, practic din toate domeniile – activitatea instituțiilor publice, economie, cultură, știință, învățământ, muncă, sănătate, ecologie, relații externe etc. - conțin prevederi referitoare la accesul la informație. Cu toate acestea, putem afirma că Legea privind accesul la informație conține principiile generale de solicitare și obținere a informației de interes public.

În baza rezultatelor și recomandărilor studiului, CJI a elaborat un set de propuneri pe care le-a remis subiecților cu inițiativă legislativă (deputaților din Parlament, Președinte și Guvern), ce vizează modificarea Legii nr. 982-XIV din 11 mai 2000 privind accesul la informație (articolele 15 și 16) și a Codului contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 (art. 71).

Propunerile CJI au ca scop optimizarea unor norme legale care reglementează accesul liber la informațiile de interes public. Astfel, s-a propus modificarea procedurii de înregistrare a cererilor cu privire la accesul la informație, reducerea termenului de prezentare a informației și înlăturarea pedepsei pentru încălcarea legislației privind accesul la informație pentru persoanele responsabile de prezentarea informației.

Practica arată că cererile ce vizează accesul la informație sunt examinate eronat în 30 de zile, termen stabilit pentru examinarea petițiilor, prin Legea cu privire la petiționare. Funcționarii sunt induși în eroare de faptul că Art. 15 (1) al Legii privind

accesul la informație prevede că cererile ce reclamă accesul la informație vor fi înregistrate în conformitate cu legislația cu privire la petiționare.

Prin urmare, pentru a evita pe viitor examinarea eronată a cererilor de acces la informație în conformitate cu prevederile Legii cu privire la petiționare, CJI propune ca cererile care vizează accesul la informație să fie înregistrate într-un registru special, numit „Registrul de evidență și control al cererilor cu privire la accesul la informație”.

Plenul Curții Supreme de Justiție lămurește că dreptul de acces liber la informațiile oficiale constituie o varietate specifică a dreptului la petiționare, fapt ce rezultă din dispozițiile art. 8 alin.(4) din Legea cu privire la petiționare. Termenul de 15 zile de furnizare a informației, prevăzut de art. 16 din Lege, este diferit în raport cu termenul de 30 de zile, prevăzut de art. 8 din Legea cu privire la petiționare și art. 17 din Legea contenciosului administrativ, astfel fiind aplicabil termenul de 15 zile.

CJI a propus și micșorarea termenului de furnizare a informațiilor solicitate, care, conform prevederilor actuale sunt de „nu mai târziu de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii” (sau circa 20 de zile calendaristice), și care este considerat exagerat de către autorii studiului. Micșorarea termenelor de furnizare a informației în Republica Moldova este argumentată în contextul realizării în ultimii ani a Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 710 din 20 septembrie 2011. Unele servicii publice au fost digitalizate, fiind create baze de date performante, ceea ce simplifică procesul de colectare și accesare a informațiilor oficiale.

Termenul de 15 de zile, prevăzut de lege pentru a răspunde la o cerere de informații cu caracter public, este imperativ, iar autoritățile publice au obligația să-și organizeze serviciile astfel încât acest termen să fie respectat, indiferent de volumul de informații solicitat. E de datoria autorităților publice să proceseze și să stocheze informațiile, într-un mod adecvat și într-un termen rezonabil, în bazele lor de date, astfel încât acestea să fie accesibile și altor persoane interesate.

În țările membre ale Uniunii Europene, termenele de furnizare a informației variază, însă, de regulă, sunt mai mici decât în

Republica Moldova. Spre exemplu, în Slovacia, autoritățile sunt obligate să răspundă la cererile de acces la informații oficiale în cel mult opt zile calendaristice, în România și Malta – în termen de cel mult zece zile calendaristice, pe când în Norvegia, Bulgaria și Olanda – în cel mult 14 zile calendaristice.

Totodată, se propun sancțiuni mai dure pentru nerespectarea prevederilor Legii privind accesul la informație. Stabilirea unor sancțiuni mai dure pentru nerespectarea prevederilor legale ar putea disciplina instituțiile de stat și, respectiv, oferi garanții suplimentare pentru aplicarea uniformă a prevederilor legale.

Pentru moment, articolul 71 al Codului Contravențional prevede că încălcarea intenționată a dispozițiilor legale privind accesul la informație sau a celor cu privire la petiționare se sancționează cu amendă de la 15 la 25 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 30 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere. Prezentarea, la solicitare, a unui răspuns cu date vădit eronate se sancționează cu amendă de la 45 la 55 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

CJI propune ca încălcarea intenționată a dispozițiilor legale privind accesul la informație sau a celor cu privire la petiționare să fie sancționată cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 300 la 400 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere. Iar prezentarea, la solicitare, a unui răspuns cu date vădit eronate să fie sancționată cu amendă de la 400 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

Până în prezent, nu există însă date publice care ar indica numărul persoanelor amendate în conformitate cu Articolul 71.

În multe țări membre ale Uniunii Europene, refuzul explicit sau tacit al angajatului desemnat al unei autorități ori instituții publice pentru aplicarea prevederilor legii privind accesul la informație constituie abatere și atrage răspunderea disciplinară a celui vinovat. De exemplu, în Slovacia, instituția care violează prevederile legii riscă să fie amendată cu circa 2000 de euro.

Propunerile CJI au fost înregistrate ca inițiativă legislativă pe data de 27 iunie curent de către cinci deputați din fracțiunea parlamentară a Partidului Liberal Reformator: Vladimir Saharneanu, Vadim Vacarciuc, Oleg Bodrug, Vadim Cojocar și Ion Hadârcă.

Conform procedurii, înainte de dezbateră proiectului în plenul Legislativului, documentul urmează să fie avizat de comisiile parlamentare și de Guvernul Republicii Moldova. Nu ne rămâne decât să așteptăm și să sperăm că instituțiile statului doresc la fel ca și noi, nu doar la nivel declarativ, să construiască o democrație veritabilă în care să fie respectate drepturile cetățenilor.

Accesul neîngrădit al cetățenilor la informația de interes public și participarea lor la luarea deciziilor sunt două dintre cele mai importante premise ale unei guvernări democratice și responsabile. Informația le permite cetățenilor, pe de o parte, să aprecieze în cunoștință de cauză acțiunile administrației, iar pe de altă parte, să participe în mod avizat la dezbateri și la luarea deciziilor care îi privesc.

Accesul liber la informațiile de interes public nu este o favoare, este un drept!

Oleg POSTOVANU

Orice idee de business este sustenabilă doar dacă între timp devine profitabilă

Anii '90, după destrămarea URSS-ului, se pot caracteriza în mare parte drept o perioadă de tranziție în majoritatea domeniilor. Mass-media din Republica Moldova a trecut și ea prin această metamorfoză. Televiziunea, radioul și presa centrală au fost înlocuite de instituțiile media locale și regionale, instituții media care în multe cazuri nu prea înțelegeau cum ar arăta presa de calitate și cum trebuie să fie făcută aceasta. Instituțiile de presă așăpărute practicau un jurnalism la un nivel mai mult intuitiv, punând în aplicare cunoștințele acumulate în cadrul unor seminare de specialitate. Mass-media locală era privită mai mult ca mijloc de informare pentru cetățeni. Și doar la începutul anilor 2000, mass-media (inclusiv cea locală) a început a îmbina informația cu afacerile. Or, dacă vrei să exiști și să activezi, trebuie să fii profitabil, o altă cale nu există. Traseul de la informarea cetățenilor la edificarea unei instituții sustenabile și profitabile a fost parcurs și de Pro Media Cimișlia, care include în sine postul de televiziune Media TV Cimișlia, Radio Media Cimișlia, o platformă media-online și o agenție de presă. Victor Gotișan a discutat cu Andrei Bargan, directorul Pro Media Cimișlia, despre rolul mass-mediei locale și despre modalitatea în care o instituție mediatică locală poate deveni și afacere, nu doar sursă de informare.

Andrei Bargan, directorul Pro Media Cimișlia

Începuturi...

Ideea de televiziune locală la Cimișlia a apărut prin 1994. Impulsul pentru crearea acesteia a fost dat de existența în Cimișlia a unui turn de televiziune de stat de aproximativ 215 metri înălțime, ceea ce soluționa oarecum problema tehnică de emisie. Pe atunci, mulți credeau ca e utopic să pornești o televiziune locală, din simplul motiv că în acea perioadă Televiziunea Națională emitea doar câteva ore pe zi. Era un haos total în audiovizual. CCA încă nu exista, nemaivorbind de licențe de emisie. Televiziunea locală din Cimișlia avea doar un fel de scrisoare de acreditare de la un oarecare Comitet de Stat al Supravegherii Moralității. „Licența de emisie am luat-o mai târziu, iar în noiembrie 1996 a apărut prima emisiune a televiziunii locale CimTV (întâiul nume al Media TV Cimișlia). CimTV aparținea pe atunci Comitetului executiv raional Cimișlia și emitea pe frecvențele canalului ORT (Rusia) doar în zilele de duminică între orele 12.00 – 15.00. Grila de emisie conținea în mare parte mici buletine de știri, reportaje de la evenimentele locale, iar cea mai mare parte de emisie era ocupată cu dedicații muzicale. În general, sfârșitul anilor '90 poate fi calificat drept "epocă de aur a dedicațiilor muzicale", Andrei Bargan reconstituie etapele fondării Pro Media Cimișlia.

Adevărata televiziune locală s-a conturat abia începând cu toamna anului 1997. Prima echipă redacțională avea șapte persoane și a început prin editarea și difuzarea unui buletin complet de știri. „Anterior însă am participat la diferite seminare de instruire, printre care și Școala de Jurnalism „Internews” din Kiev.” În anul 1999, odată cu reforma administrativ-teritorială și trecerea de la raioane la județe, colectivul redacțional de atunci a decis să privatizeze instituția. Astfel, a fost creată compania Pro Media SRL. Între timp, CimTV a devenit Media TV Cimișlia, iar în 2003 a obținut licență de emisie pe canal propriu – 43.

Media ca afacere...

La începuturi, Pro Media Cimișlia nu a fost concepută ca afacere, în primul rând, pentru că era o companie deținută de administrația publică locală din Cimișlia, iar în al doilea rând, în anii '90, presa avea mai mult un scop informativ decât unul de afacere. „Undeva în subconștient înțelegeam că există un vacuum informațional, iar oamenii căutau să se informeze. Ideea de afacere media a venit mai târziu... Mass-media poate deveni o afacere doar când înțelegi, exact ca în oricare domeniu de business, că în media nu trebuie să lucrezi în pierdere, altfel

nu are rost să activezi. Sigur, o televiziune sau un post de radio local nu este o stație de alimentare cu petrol să câștigi milioane, dar pentru „o bucată de pâine cu unt”, cum spun unii colegi, îți ajunge. Este important să nu te crezi buricul pământului și să nu angajezi zeci sau sute de persoane, cărora să nu le poți achita nici salariul. În cazul nostru, dacă n-am fi fost profitabili timp de 18 ani, televiziunea și radiodifuziunea din Cimișlia ar fi fost demult închise. Cineva spunea că și cea mai nobilă intenție, dacă nu aduce profit, e sortită pieirii.

Deci bani pentru a activa există. În cazul Pro Media Cimișlia, de exemplu, am mers pe diversificarea surselor de finanțare, ceea ce oarecum ne asigură activitatea. Aproximativ 50% din venituri, până în prezent, au fost accesate din proiectele finanțatorilor externi; ≈ 30% de la serviciile acordate administrației publice locale conform contractelor de achiziții publice – 100 de mii de lei anual de la Consiliul Raional Cimișlia și 45 de mii de lei de la primăria orașului Cimișlia. Restul veniturilor au venit din mica publicitate (anunțuri) și publicitatea „mare”, scăpată printre degete de companiile de publicitate din Chișinău (bănci, partide politice, companii internaționale etc.)”, punctează Andrei Bargan.

Digitalizarea și noile produse lansate de Pro Media Cimișlia...

Digitalizarea e o sperietoare pentru instituțiile media locale, consideră Andrei Bargan. Totuși, fără om și fără profesioniști în domeniu, digitalizarea nu e mai mult decât o soluție tehnică. Digitalizarea va anula întrucâtva lupta care se dă acum pe viață și pe moarte pentru frecvențele emise de CCA. „Pericolul pentru noi – cei locali – e că am putea dispărea, exact asta se întâmplă în Finlanda acum 5-7 ani. Ca să fiu sincer, nu prea îmi dau seama ce surprize ne pregătește digitalizarea. Pe moment, Pro Media este pe ultima sută de metri de finalizare a studioului local TV și Radio. Apropo, e poate primul studio local făcut din talpă, nu reutilat, ca în alte televiziuni locale din țară. Până acum am pus accentul pe un conținut de calitate, urmează să modelăm și partea tehnică, ce necesită anumite investiții – schimbarea emițătoarelor sau adaptarea lor la semnalul digital, schimbarea camerelor video, procurarea soft-urilor digitale performante și multe altele”, relatează Andrei Bargan.

Pro Media Cimișlia a fost concepută din start ca o companie multimedia. „Încă de la fondare am luat în calcul că pe viitor vom lansa și alte produse: Radio Media, Agenția Media Press, website-urile Radiomedia.md; Mediatvfreevar.com; Aiciv.com; Canalregional.md. Începând cu februarie 2014, Media TV Cimișlia poate fi vizionat pe întreg teritoriul Republicii Moldova (IPTV Moldtelecom – canalul 906; StarNet – canalul 21). Au existat și avem idei cărora vom încerca să le dăm viață. Ne-am

gândit să deschidem și un ziar, dar cei care au auzit aceasta ne-au poreclit imediat – CIM TV: teleradiogazeta. Altceva e că avem în regiune un ziar bun – Gazeta de Sud – și nu dorim, deocamdată, să pășim pe câmpul minat de alții”, spune Bargan.

Provocările presei locale...

Financiară. O instituție media locală – un post de Radio sau TV – în Republica Moldova poate activa în funcție de venituri și cheltuieli. Dacă cele dintâi sunt mai mici decât cele din urmă, n-are rost să continui. Profesioniștii sunt concentrați în mare parte în capitală sau aleg să muncească pentru instituții media mari. Or, un jurnalist bun trebuie pregătit, dar și plătit, altfel pleacă la alte instituții media naționale. Spre exemplu, în ultimii ani de la Pro Media Cimișlia au plecat Costel Rînja la Publika.md, Petronel Petria la Prime TV, Tatiana Scutaru (Tarlev) la Jurnal TV și Canal Regional, Viorica Radu la Radio Noroc, Diana Enache la Radio Plai și mulți alții. Zeci de jurnaliști și-au început activitatea sau practica profesională la Pro Media Cimișlia.

O problemă în cazul instituțiilor media locale este sediul studiourilor. Multe instituții media locale arendează aceste spații. De exemplu, Pro Media Cimișlia arendează spațiul și plătește primăriei orașului Cimișlia circa 5 mii de lei lunar. În câteva luni însă instituția se va muta într-un sediu nou, propriu.

„O altă problemă ar fi aria de difuzare pe o rază mică de 30 km în jurul orașului Cimișlia, care, cred, odată cu procesul de digitalizare, va fi soluționată”, conchide Bargan.

Licențele de emisie. „Am încercat să creăm un Radio Regional Sud, însă fără succes, pentru că frecvențele de emisie CCA le distribuie după alte criterii decât cele teritoriale.

Dar una din cele mai mari probleme e volumul mic de publicitate care este direcționat spre instituțiile media locale. Grosul publicității este monopolizat de anumite structuri și este direcționat în mare parte spre instituțiile media mari din Chișinău. Am încercat să creăm și niște agenții de publicitate locale, dar nu s-a ajuns la un numitor comun între operatorii locali. Poate suntem prea mulți și prea diferiți, poate nu avem încă o cultură competitivă sănătoasă a publicității... Nu știu”, declară managerul instituției media din Cimișlia.

Succese, noi modele de business și planuri de viitor...

De obicei, succesele unei instituții media sunt reflectate de calitatea produselor sale și de aprecierea colegilor și a organizațiilor naționale și internaționale din domeniu. „Pro Media Cimișlia nu duce lipsă de acestea. Totuși cel mai mare succes al nostru este consumatorul media, omul simplu, care se informează privind Media TV Cimișlia, ascultând Radio Media sau accesând platformele online. Credem că succesul major al Pro Media Cimișlia este că Radioteleviziunea locală a devenit o carte de vizită a orașului și a raionului. Unicul indicator de care se ghidează Pro Media Cimișlia este credibilitatea consumatorilor.

Atât timp cât oamenii ne privesc, ne ascultă, ne citesc, înțelegem că suntem apreciați și vom continua să activăm. Pentru noi, toți cei implicați în Pro Media Cimișlia, acest proiect este un

copil al nostru și vom depune toate eforturile pentru a-i asigura un viitor și a-l dezvolta. În ceea ce privește noile modele de business pentru a supraviețui, suntem la etapa când cercetăm și analizăm mai multe idei. Va veni timpul și vom începe a le testa. Citisem recent că într-o regiune din Rusia s-a încercat ca plata pentru programele TV să fie inclusă în serviciile comunale (IPTV, spre exemplu). Ar fi o idee, dar ar funcționa doar dacă societatea ar fi mai bogată, iar consumatorul de media ar putea fără nici un impediment alege programul sau pachetul TV pe care și-l dorește. În regiune însă e cam greu să fie pus în practică în viitorul apropiat, mai ales din cauza că există un monopol în acest sens”, rezumă Bargan.

...În loc de concluzii.

Mass-media este un domeniu în care trebuie să poți să te (re)invenezi... cât mai des. Trebuie să poți ține pulsul evenimentelor, să înveți și să aplici tot ce apare nou în domeniu, altfel riști să fii depășit de concurenți, iar asta nu înseamnă altceva decât moartea mediatică. Credibilitatea, profesionalismul și, poate cel mai important în cazul unei instituții media locale, perseverența – sunt, probabil, cei trei piloni determinanți în activitatea de zi cu zi. Anume pe acești piloni încearcă echipa Pro Media Cimișlia să își proptească afacerea, pentru că, revenind la cele spuse mai sus, o instituție media anume asta trebuie să fie – o afacere – altfel, închizi ușa, pui lacătul și mergi să cauți fericirea și... banii în altă parte.

Victor GOTIȘAN

Datele deschise în Republica Moldova: un nou portal, provocări vechi

La 24 februarie 2014, Centrul de Governare Electronică (CGE) a lansat o nouă versiune a portalului date.gov.md, care se vrea un ghișeu unic de acces la datele guvernamentale deschise. CGE anunță că „cetățenii vor beneficia de informații publice de interes general cu ajutorul unor instrumente inovative”, cum ar fi platforma tehnologică deschisă CKAN, interfața API etc.

Puncte forte – site-ul are un design atractiv, iar seturile de date sunt structurate în funcție de „instituție” și „grupuri” (de exemplu, „finanțe și buget”, „sănătate” etc.).

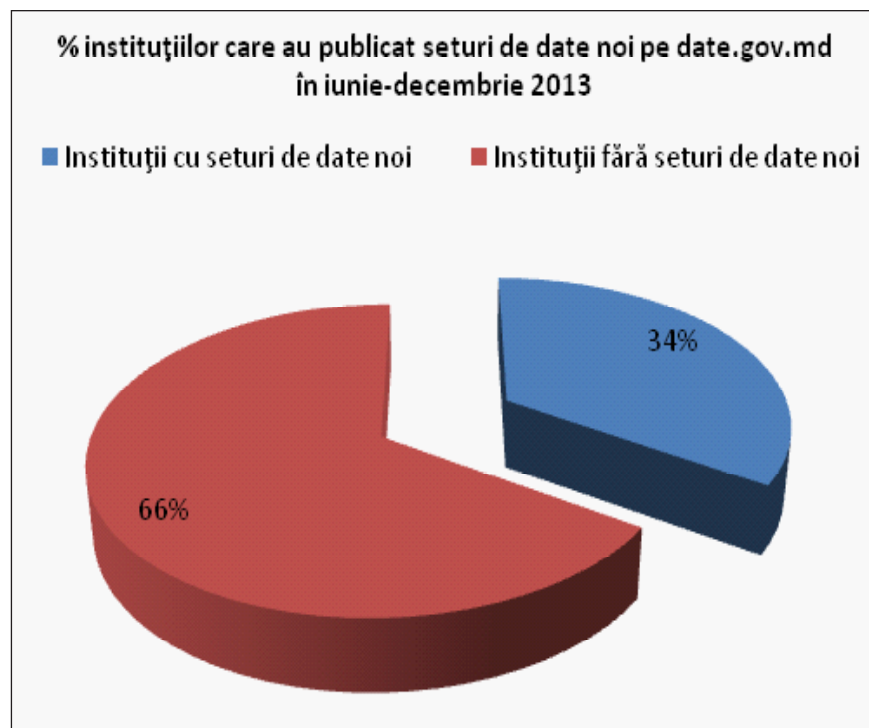
Puncte slabe – motorul de căutare și opțiunile de sortare a seturilor de date nu au fost îmbunătățite esențial. În plus, sunt afișate informații despre seturile de date mai puțin utile pentru cetățenii de rând, cum ar fi „maintainer”, „licență”, „mărime” etc. Acum poți afla data postării setului de date doar după ce faci click pe document, pe când pe site-ul vechi această informație era la vedere.

Versiunea 3:0 CGE nu mai conține „contorul performanței” seturilor de date – numărul de descărcări – o „chichiță” importantă mai mult pentru cercetători și jurnaliști decât pentru utilizatorii de rând. Coincidență sau nu, însă două săptămâni mai devreme de lansarea noii versiuni a portalului date.gov.md Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) a făcut public un raport în care a analizat, printre altele, interesul publicului față de seturile de date publicate în perioada iunie-decembrie 2013 în funcție de numărul de descărcări de pe portal. În cele ce urmează mă voi referi la concluziile raportului CJI.

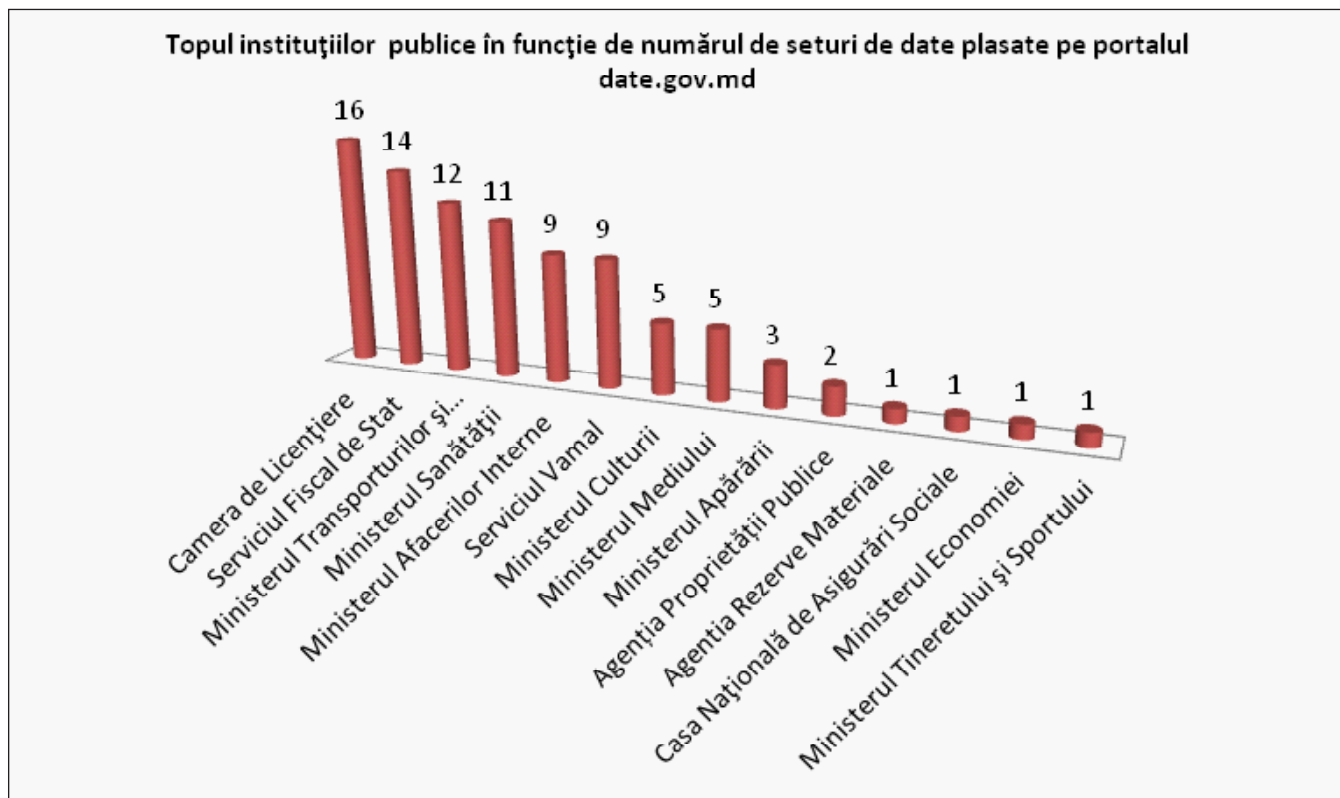
14 din 41

Raportul „Evaluarea procesului de deschidere a datelor guvernamentale cu caracter public în anul 2013”, elaborat de CJI cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova în cadrul Programului Buna Governare, arată că, în perioada iunie-decembrie 2013, numărul de ministere și autorități administrative centrale prezente pe date.gov.md a rămas neschimbat – 41 de instituții. Timp de jumătate de an, numai 14 din cele 41 de organe de stat și publice (sau 34%) au publicat pe portalul date.gov.md seturi de date noi (vezi *Graficul 1.1*).

În total, cele 14 instituții au publicat 90 de seturi de date noi. Primele cinci poziții în topul celor mai deschise ministere și autorități publice centrale pe portalul date.gov.md sunt deținute de Camera de Licențiere (16 seturi de date), Serviciul Fiscal de Stat (14 seturi de date), Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor (12 seturi de date), Ministerul Sănătății (11 seturi de date) și Ministerul Afacerilor Interne și Serviciul Vamal (cu câte nouă seturi de date). Alte două ministere (Ministerul Culturii și Ministerul Mediului) au publicat câte cinci seturi de date, pe când Ministerul Apărării și Agenția Proprietăți Publice – trei și, respectiv, două seturi de date. Patru organe de stat și publice au plasat pe portal câte un set de date (vezi *Graficul 1.2*).

Graficul 1.1

Graficul 1.2

Comparând liderii din perioada aprilie 2011 – mai 2013 (perioadă acoperită de primul raport al CJII) și actualii lideri, se observă că în top 5 s-au menținut două instituții – Ministerul Sănătății și Ministerul Afacerilor Interne. De remarcat că ceilalți patru lideri, potrivit raportului anterior al CJII, erau la coada clasamentului. De exemplu, Serviciul Vamal, de la lansarea portalului date.gov.md în aprilie 2011 până în iunie 2013, nu publicase niciun set de date, însă, în scurt timp de la lansarea raportului CJII, a făcut publice nouă seturi de date. Liderul din iunie-decembrie 2013 – Camera de Licențiere – până la 31 mai 2013, timp de mai bine de doi ani de la lansarea portalului date.gov.md, a postat cinci seturi de date, pe când în perioada de raport – 16 seturi. Același trend se observă și în cazul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor (trei seturi publicate în perioada aprilie 2011 - mai 2013 și 12 seturi de date – în iunie - decembrie 2013) și al Serviciului Fiscal de Stat (16 seturi în aprilie 2011 - mai 2013 și 14 seturi – în iunie-decembrie 2013).

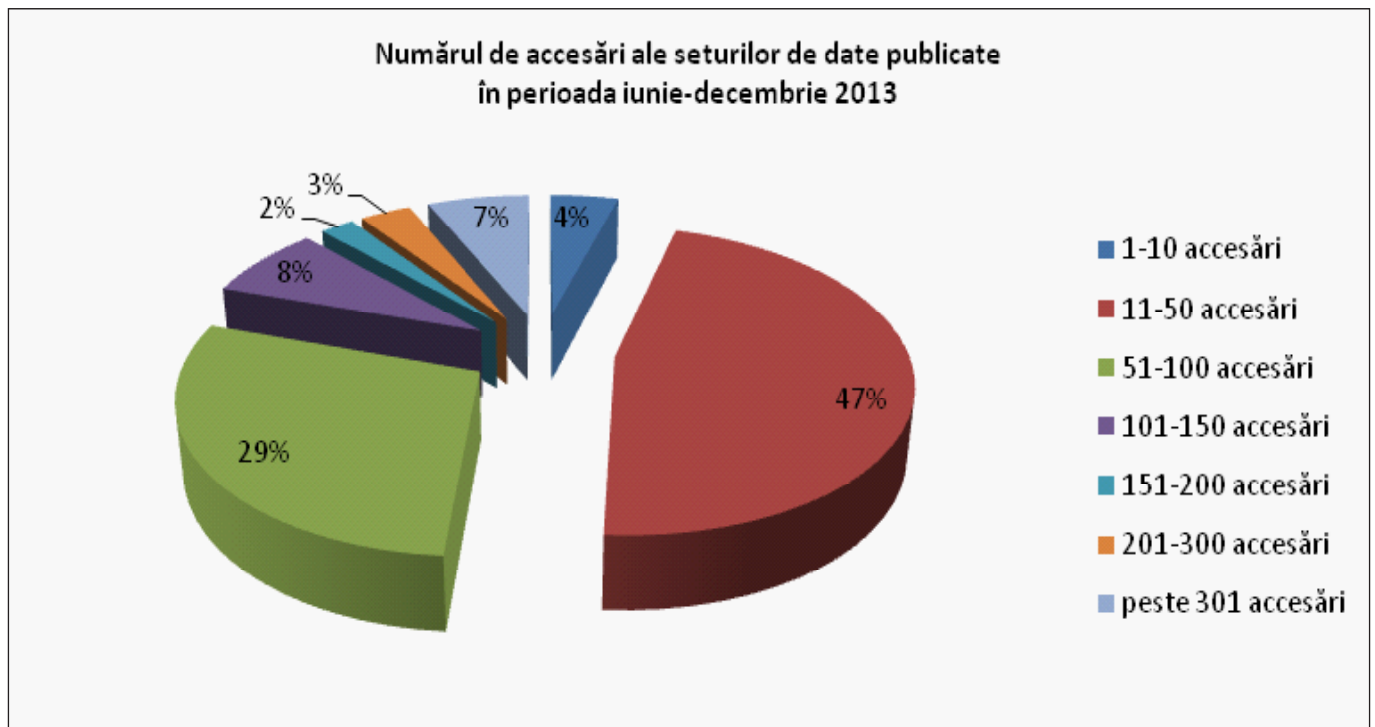
„Prețul” datelor cu caracter public

Pentru a determina interesul publicului față de seturile de date publicate în perioada iunie-decembrie 2013 și, respectiv, utilitatea lor, au fost analizate cele 90 de seturi de date în funcție

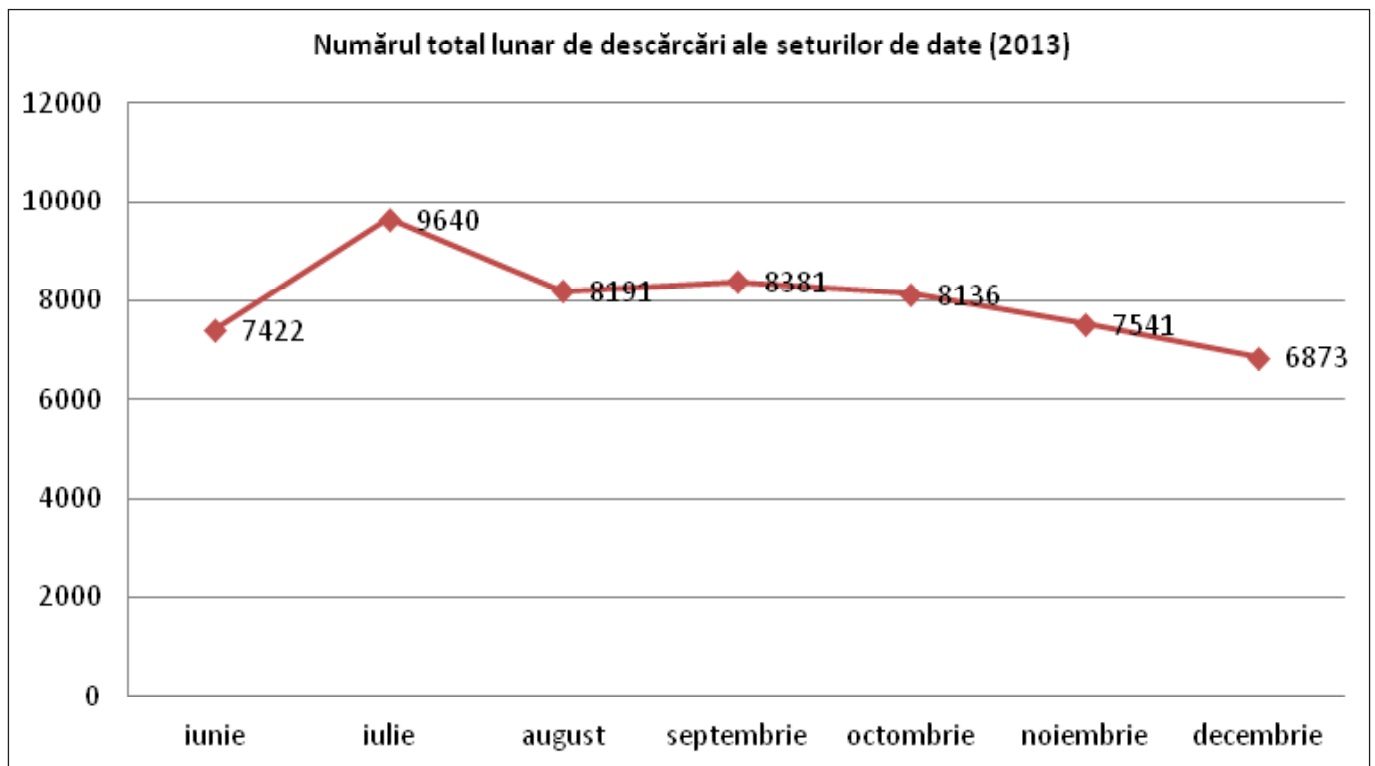
de numărul de descărcări de pe date.gov.md. Rezultatele analizei relevă un interes redus al publicului față de seturile de date publicate.

Majoritatea seturilor de date noi (47%) au fost accesate de doar 11-50 de ori, pe când 29% - de 51-100 de ori. Doar 20% din toate seturile de date au fost descărcate de pe date.gov.md de mai mult de 101 ori. Pe de altă parte, 4% din seturile de date au fost accesate de cel mult zece ori (vezi Graficul 1.3). Și asta în condițiile în care, potrivit CGE, media lunară a vizitatorilor unici ai portalului date.gov.md este de circa 3000, iar în perioada iunie-decembrie 2013 numărul total lunar de descărcări ale seturilor de date (vechi și noi) a variat între 6873 în decembrie 2013 și 9640 în iulie 2013 (vezi Graficul 1.4).

În urma evaluării, a fost realizat și un top 10 al celor mai accesate seturi de date, pentru a afla ce informații îi interesează în special pe vizitatorii portalului date.gov.md. De remarcat că în top sunt seturi de date postate de doar cinci instituții din 14: Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor și Serviciul Vamal (cu câte trei seturi de date), Serviciul Fiscal de Stat (cu două seturi de date), Ministerul Culturii și Ministerul Afacerilor Interne (cu câte un set de date).

Graficul 1.3

Graficul 1.4

Lideri incontestabili la capitolul număr de descărcări sunt seturile de date „Lista agenților economici plătitori de TVA”, postate de Serviciul Fiscal de Stat la data de 17.06.2013 (cu 4729 de accesări) și „Lista stațiilor de testare tehnică auto care activează pe teritoriul Republicii Moldova”, postat de Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor la data de 29.08.2013 (cu 2454 de accesări).

Pe locul trei este setul de date „Top 100 de exportatori în anul 2012”, postat de Serviciul Vamal la data de 05.07.2013 (cu 478 de accesări), urmat imediat de „Date privind executarea devizului de cheltuieli al Proiectului de Susținere al Programului din Sectorul Drumurilor”, postat de Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor la data de 19.06.2013 (cu 474 de accesări).

Vizitatorii portalului date.gov.md s-au mai arătat interesați de lista agenților economici anulați ca plătitori de TVA, top 100 de

importatori în anul 2012, date privind îndeplinirea lucrărilor de construcție din fondul rutier, lista caselor și căminelor culturale și a obiectelor de proprietate intelectuală, și starea criminalității în Republica Moldova.

***

La 24 februarie a.c., în ziua lansării versiunii 3:0 a portalului date.gov.md pe portal erau 709 de seturi de date. La 29 iunie – 747. Prin urmare, timp de patru luni, pe date.gov.md au fost publicate 38 de seturi de date noi. Nu știm cât de des au fost accesate aceste seturi de date. Știm însă că, odată cu lansarea versiunii noi a portalului, pe Facebook a apărut pagina Datele Guvernamentale Deschise, prin intermediul căreia sunt promovate seturile de date noi. Cei 339 de prieteni ai date.gov.md sunt la curent cu noutățile de pe site și vreau să cred că folosesc datele deschise.

Dumitru LAZUR

Tudor Iașenco: Sunt adeptul sloganului „Pentru o presă profesionistă, neangajată și profitabilă”

Tudor Iașenco

Directorul ziarului regional „Cuvântul” din Rezina
Președintele Asociației Presei Independente (API)

Sursa foto: <http://gdb.rferl.org>

Dle Tudor Iașenco, ați fost ales recent în funcția de președinte al Asociației Presei Independente (API) din Republica Moldova. Ce înseamnă acest vot de încredere din partea Adunării Generale a membrilor API și ce așteptări aveți la începutul unui mandat de doi ani?

Pentru mine, API e una dintre cele mai mari și mai importante realizări pe parcursul celor 45 de ani de activitate în presă. Grație încrederii colegilor, am revenit în funcția de președinte al asociației, după 15 ani, perioadă în care API s-a maturizat, a devenit una din cele mai influente organizații de media din Republica Moldova, recunoscută și apreciată nu numai în țară, dar și peste hotare. Și asta pentru că a rămas fidelă principiilor sale statutare – independență față de autoritățile de toate nivelurile și față de formațiunile politice, fiind, totodată, consecventă în realizarea misiunii sale – de a contribui la dezvoltarea unei presei profesioniste, neangajate și profitabile, prin instruirea jurnaliștilor, sporirea calității produsului mediatic și a viabilității lui, apărarea drepturilor civile și profesionale ale angajaților din mediile independente. API are la activ o sume-

Directorul ziarului regional „Cuvântul” din Rezina, Tudor Iașenco, ales recent în funcția de președinte al Asociației Presei Independente (API), vorbește într-un interviu pentru Media-azi despre provocările și problemele cu care se confruntă mass-media din Republica Moldova.

În opinia sa, presa din țara noastră este mult mai liberă și mai diversă decât acum cinci ani, dar există o mare problemă: multe instituții media sunt concentrate în mâinile aceluiași proprietari, care „preferă rolul de manipulatori anonimi ai opiniei publice”.

Tudor Iașenco este totuși optimist și crede că și în Republica Moldova e posibil să dezvolți o afacere profitabilă în domeniul mass-mediei, fără a avea patroni politici și finanțări din surse obscure, drept dovadă fiind ziarul „Cuvântul”, care există de aproape două decenii, și alte publicații membre ale API.

denie de realizări importante, dar apar noi sarcini și probleme pentru care trebuie să găsim soluții. De exemplu, programul de guvernare al actualei coaliții conține și un compartiment referitor la dezvoltarea economică a mass-mediei. Ne-am bucurat când a fost adoptat acest program. Din păcate, a rămas la nivel de bune intenții, aproape nimic nu s-a făcut. Dacă breasla noastră ar fi mai activă și mai solidară, ar putea influența guvernarea să realizeze măcar o parte din obiectivele propuse. În prezent, API lucrează asupra strategiei sale de activitate pentru anii următori, în care își vor găsi locul mai multe probleme actuale ale mass-mediei din Republica Moldova. Sper că și alte organizații și instituții se vor implica în soluționarea acestora.

Ce părere aveți despre mass-media din Republica Moldova? În ce măsură sunt libere și independente mijloacele de informare în masă?

Presa din Moldova e mult mai liberă astăzi decât acum cinci ani. Dovadă este numărul impunător de instituții prezente pe piața mediatică, dar și faptul că toate formațiunile politice au

acces liber la aceste mijloace de informare în masă. Un anumit rol în acest sens l-a avut adoptarea Legii privind deetativizarea publicațiilor periodice publice, elaborată și promovată de API. Altceva e că de la un timp presa scrisă și cea electronică centrală devin tot mai dependente financiar de oligarhi și persoane obscure, care ocupă poziții influente în politica moldovenească și utilizează mijloacele de informare în interese personale și de grup. Problema principală rezidă în faptul că mai multe instituții media se concentrează în mâinile acestorași proprietari, care preferă rolul de manipulatori anonimi ai opiniei publice. În această ordine de idei, API iarăși poate servi drept model: toți proprietarii ziarelor membre ale asociației noastre sunt cunoscuți, numele lor pot fi găsite în variantele print și online ale publicațiilor. De fapt, în majoritatea cazurilor, proprietari sunt chiar jurnaliștii care muncesc la aceste ziare.

Ce influență are asupra nivelului de libertate a presei faptul că pe piața media din R. Moldova prevalează posturile de televiziune rusești?

Piața mediatică din Republica Moldova este dominată de mijloacele de informare scrise și electronice din Federația Rusă. Că sunt multe nu-i rău. Problema e alta. În primul rând, ziarele și revistele din Rusia creează o concurență neloyală presei autohtone prin faptul că ajung pe piața mediatică de la noi în condiții preferențiale, lucru recunoscut și de unii lideri de opinie de la guvernare, dar care nu fac nimic pentru a corecta situația. Și dacă aceste mijloace ocupă un loc dominant, e clar că și cea mai mare parte (conform unor experți – peste 70%) din publicitate ajunge anume la aceste instituții. Iar publicitatea este una din principalele surse de dezvoltare economică a mass-mediei. Dar cel mai mare pericol e că mass-media rusească nu informează, ci manipulează opinia publică, băgându-i pe gât zi de zi și oră de oră doar punctul de vedere al autorităților de la Kremlin. Acest lucru se vede mai ales în ultimii ani, când Moscova a declanșat o politică foarte agresivă și fățarnică împotriva fostelor republici sovietice, încercând să le aducă, cu orice preț, într-un nou țarc imperial. Astăzi posturile de televiziune rusești, cu politica lor editorială expansionistă, secoldate de coloana a cincea a Kremlinului de pe teritoriul Republicii Moldova, susținută masiv – financiar și organizațional – de Moscova, prezintă, în opinia mea, un pericol mare pentru securitatea informațională și politică a țării. Consiliul Coordonator al Audiovizualului și Consiliul Suprem de Securitate ar trebui să discute serios această problemă.

Cu aproape 20 de ani în urmă ați fondat primul ziar regional, „Cuvântul”, o publicație periodică independentă față de autorități și formațiuni politice, demonstrând că și în Moldova poate exista altfel de presă decât cea de stat sau de partid. Cât de greu e să dezvolți o afacere de editare a unui ziar independent în provincie?

Fără o echipă profesionistă, bine intenționată și motivată (inclusiv din punct de vedere material), e foarte dificil să desfășori o afacere de succes în presa scrisă, mai ales astăzi, când există un interes sporit față de cea online. Apropo, după 1995, în regiunea Orhei au fost mai multe tentative de editare a unor ziare locale, dar toate s-au soldat cu eșec, motivele principale, în opinia mea, fiind lipsa unor echipe profesioniste și nepuțința de a se distanța de autorități / formațiuni politice. Legea privind deetativizarea publicațiilor periodice publice facilitează, într-un fel, apariția ziarelor noi, neangajate politic. Totuși, pentru ca acest lucru să se întâmple cu adevărat, autoritățile ar trebui să renunțe la practica de a controla mass-media, iar societatea trebuie să taxeze dur orice tentativă de implicare în politica editorială a mijloacelor de informare în masă. Apropo, nu demult, reporterii ziarului „Cuvântul” au propus mai multor oameni din regiunea Orhei, de diferite vârste și profesii, să răspundă la întrebarea: „În Republica Moldova, cine are nevoie de mass-media libere și neangajate?”. Oamenilor li s-au oferit mai multe opțiuni de răspuns: Parlamentul, Guvernul, autoritățile publice locale, formațiunile politice, justiția, sectorul asociativ, jurnaliștii, societatea. Majoritatea absolută a respondenților (inclusiv reprezentanții ramurilor Puterii) a fost de părerea că existența unei presei libere și echidistante ar fi benefică pentru toate aceste structuri și, mai ales, pentru societate.

Și dacă toți se declară pentru o presă liberă, de ce nu fac tot ce le stă în puteri ca aceasta să existe?

În realitate, mulți declară una, dar se conduc de alte standarde. Până acum, presa neangajată din Republica Moldova a apărut și s-a dezvoltat, în mare parte, grație ajutorului dezinteresat oferit de organisme internaționale. Dar deja e timpul ca și autoritățile țării noastre să se întoarcă cu fața spre mass-media independentă. Există multe modalități de susținere a instituțiilor media (ziare, posturi de radio și TV), fără a exercita presiuni și a face ingerințe în politica lor editorială. De exemplu, statul și-ar putea asuma o parte din cheltuielile de difuzare a edițiilor periodice prin intermediul întreprinderilor specializate în domeniu sau instituind o politică fiscală facilitară pentru editarea și difuzarea acestora. La rândul ei, mass-media, dacă își dorește cu adevărat să fie a patra putere în stat, trebuie să demonstreze că își merită acest rol și să convingă societatea.

Când ați fondat ziarul, ați refuzat să faceți propagandă pentru partidul care a câștigat alegerile. Cunoașteți multe instituții media care rezistă ispitei de a cânta ditirambi guvernanzilor și politicianilor, în general?

„Cuvântul” a fost fondat de câțiva ziariști, care și astăzi sunt atât proprietari, cât și angajați ai redacției. Suntem responsabili în fața celor circa 5.000 de abonați, care preferă ziarul nostru deja de mulți ani. Ei ne asigură veniturile necesare pentru acoperirea

cheltuielilor redacției, procurând ziarul și spațiul pentru publicitate. Fiecare dintre membrii echipei este în drept și e dator să reflecte evenimentele obiectiv, echidistant, verificând orice informație din câteva surse. Dependența ziarului „Cuvântul” față de autoritățile publice locale sau de formațiunile politice este aceeași ca și față de oricare alt abonat. Iată de ce nimeni nu este în stare să influențeze politica editorială a redacției. La început mulți încercau, prin diverse metode, să ne impună fel de fel de condiții. N-am acceptat și, de mai mulți ani, nimeni nici nu mai încearcă să ne limiteze libertatea sau să ne „seducă”. Rezistăm „ispitelor”, deși uneori ne confruntăm cu probleme de ordin economic destul de serioase. Știu că multe redacții, sub umbrela libertății de exprimare, preferă diverse căi de a face bani, inclusiv promovând niște persoane sau formațiuni cu o imagine vădit dubioasă. Noi ne străduim să nu ne implicăm în asemenea jocuri, pentru a nu ne păta reputația.

Ce părere aveți despre felul cum se desfășoară concursul de selectare a noilor membri ai Consiliului de Observatori al Companiei „Teleradio-Moldova”, pentru funcțiile devenite vacante la sfârșitul anului trecut?

Procesul de selectare și de confirmare a membrilor Consiliului de Observatori ai TRM, dar și ai Consiliului Coordonator al Audiovizualului continuă să rămână sub presiunea politicului. Atitudinea formațiunilor din actuala guvernare față de locul și rolul mass-media în societate diferă de cea a guvernării precedente numai în măsura în care societatea a reușit să impună alte standarde. Mai sunt foarte multe de făcut la acest capitol, ca totul să fie așa cum ne-am dori.

Vă mulțumim pentru interviu și vă urăm mult succes în activitatea pe care o desfășurați!

Vasile GANCEV

Consiliul de Presă din Moldova a reușit să se afirme ca un instrument de autoreglementare

Consiliul de Presă din Republica Moldova și-a încheiat în primăvara acestui an cel de-al doilea mandat. În primii patru ani de existență, acest organ de autoreglementare a reușit să ocupe un loc important în peisajul mediatic, devenind nu doar un garant al drepturilor consumatorilor în raport cu media, ci și o cheazășie a securității media în fața unor eventuale abuzuri din partea publicului.

Cel mai important lucru pe care a reușit să-l realizeze Consiliul chiar din primul său mandat a fost o activitate importantă de diseminare a informației cu privire la existența și funcțiile sale, astfel încât, în foarte scurt timp de la apariția sa, consumatorii au aflat despre posibilitatea de a-și expune pretențiile față de activitatea mass-mediei și, în cazul în care aceste pretenții sunt întemeiate, să obțină deciziile Consiliului fără ca să fie nevoiți să apeleze la instanțele de judecată, costisitoare, de altfel, și mult mai lente.

Faptul că situațiile în care presa a încălcat sau nu drepturile consumatorilor au fost discutate și votate public, iar de multe ori organele de informare au reacționat și în mod civilizat au oferit dreptul la replică sau au publicat dezmințiri, imediat după sesizare, a adăugat credibilitate Consiliului de Presă și l-a transformat, astfel, într-un instrument indispensabil al democrației și libertății de expresie.

Consiliul de Presă din Republica Moldova a fost fondat de către Asociația Presei Independente, Centrul pentru Jurnalism Independent, Comitetul pentru Libertatea Presei, Uniunea Jurnaliștilor din Moldova, Centrul de Resurse al Organizațiilor Nonguvernamentale pentru Drepturile Omului din Moldova „Credo” și Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. Activitatea noastră se bazează pe Regulamentul adoptat de către Fondatori, iar la luarea deciziilor ne conducem de prevederile „Codului de Etică” în redacție nouă, adoptarea căruia și semnarea de către aproape 100 de media în 2011 a fost posibilă inclusiv prin eforturile depuse de către membrii Consiliului. Astfel, împuternicirile Consiliului de Presă sunt prescise chiar în acest document, care, în Capitolul 7 „Autoreglementare”, punctul 7.1, stipulează că monitorizarea respectării Codului și a încălcării prevederilor acestuia cade în sarcina Consiliului de Presă din Republica Moldova.

Dacă la etapa incipientă Consiliul urma să examineze doar plângerile care vizau media printată din Moldova, practica activității a arătat că este logic ca acesta să fie împuternicit și cu examinarea plângerilor privind deontologia profesională, împotriva televiziunilor. Motivul acestei decizii, susținută

*Sedința Consiliului de Presă
Chișinău, iulie 2014*

ulterior și de către fondatori, viza, în primul rând, faptul că televiziunile s-au dovedit a fi la acea etapă cu mult mai indiferente față de drepturile consumatorilor de media și aveau o rată de încălcări mult mai înaltă. În al doilea rând, Consiliul Coordonator al Audiovizualului fiind, totuși, o structură de reglementare, are o altă sarcină, și anume, de a examina și, eventual, de a penaliza canalele de televiziune pentru încălcări. Consiliul de Presă, în schimb, are o sarcină diferită – de a soluționa conflictele apărute apelând la etică și bune practici, evitând astfel inclusiv penalizările mass-media.

În momentele în care încălcările de ordin deontologic au fost deosebit de grave, CCA s-a autosesizat și, în mai multe cazuri, a impus sancțiuni prevăzute de reglementările în vigoare.

Pe parcursul acestor ani, am examinat circa 120 de plângeri și autosesizări. Majoritatea acestora au avut drept subiect încălcarea dreptului la replică, publicarea unor informații eronate, protecția insuficientă a victimelor, în special a copiilor aflați în situații dificile, și plagiatul. De altfel, Consiliul de Presă din Republica Moldova este printre puținele din Europa care examinează plagiatul.

Majoritatea acestor plângeri și autosesizări au fost considerate fondate și au primit deciziile corespunzătoare ale Consiliului de Presă. Un lucru foarte important pe care l-am cultivat în toți acești ani vizează nu doar soluționarea conflictelor, ci și evitarea, pe cât este posibil, a repetării unor situații de acest gen. Iată de ce, în momentul în care membrii Consiliului de Presă au constatat încălcări specifice pentru mai multe organe mass-media, au procedat de fiecare dată nu doar la publicarea deciziilor, dar și la însoțirea acestora cu recomandări publice, care au avut drept scop cultivarea practicilor deontologice în mass-media locală. Astfel, au fost publicate recomandări cu privire la neadmiterea plagiatului, cu privire la protecția minorilor aflați în situații cu conotație negativă, cu privire la reflectarea suicidelor în mass-media.

*Ședința Consiliului de Presă
Chișinău, iulie 2014*

Activitatea educațională face parte din strategia noastră, de aceea în acești patru ani am ținut să realizăm mai multe publicații adresate profesioniștilor, seminare, conferințe. Astfel, au fost publicate Ghiduri de bune practici jurnalistice dedicate reflectării în mass-media a subiectelor ce țin de prezumția nevinovăției, de nediscriminare, un ghid al bunelor practici pentru presa online și unul de stil cu norme etice pentru jurnaliști. Au fost publicate, de asemenea, broșura dedicată practicilor de autoreglementare în noile democrații și studiul privind plagiatul. Toate aceste materiale au fost diseminate printre jurnaliști și explicate în cadrul unor ateliere de lucru.

În acești patru ani, Consiliul de presă a avut și o importanță activitate internațională, devenind membru al Alianței Europene a Consiliilor de Presă, dar și membru-fondator al Rețelei regionale a structurilor de autoreglementare din Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Moldova, Rusia, Tadjikistan și Ucraina. Participând la conferințele organizate de către aceste structuri, Consiliul de Presă din Moldova a beneficiat de un important schimb de experiență, preluând, dar și împărtășind, bunele practici în materie de autoreglementare. Ca membru al Rețelei Regionale, Consiliul de Presă din Moldova a fost semnatarul primei plângeri transfrontaliere din cadrul acestuia, împotriva emisiunii „Pusti govoreat” și a realizatorului acesteia Andrei Malahov de la Pervii Canal, Rusia, solicitând Consiliului de Presă din Federația Rusă analiza și decizia cu privire la încălcarea normelor etice la adresa unei minore din Republica Moldova, aflată în situație cu conotație negativă, care a participat la emisiunea respectivă. Consiliul rus a examinat această plângere și a găsit-o fondată, decizia colegilor satisfăcând toate punctele menționate de către noi, ca fiind o încălcare a normelor deontologice.

După această perioadă, putem să concluzionăm că am reușit, prin activitățile noastre, să facem din Consiliul de Presă o instituție cunoscută atât în rândul mass-media, cât și al consumatorilor de presă. Încrederea cu care ni se adresează oamenii ne permite să vorbim despre un anumit grad de credibilitate, iar unele schimbări pozitive în presă – despre o misiune îndeplinită cu succes, dar care trebuie continuată, asigurând deontologia profesională, dar și sprijin celor care, în anumite momente, s-au simțit lezați de către mass-media.

*Ludmila ANDRONIC,
președinta Consiliului de Presă*

Alina Radu: „Au fost zece ani trăiți cu pasiune în redacție”

Alina Radu
directoarea
săptămânalului
„Ziarul de Gardă”
Sursa foto:
www.stiripozitive.eu

Alina Radu, o primă întrebare, firească, pentru cineva care conduce un ziar de investigații: cum ați rezistat zece ani și nu ați dispărut din peisaj?

Noi niciodată nu ne-am gândit cât rezistăm. Nu ne-am pus un astfel de scop – să rezistăm cinci sau zece ani, de exemplu. Când am lansat „Ziarul de Gardă” (ZdG) eram pur și simplu oboseite de media din care făcusem parte. Lucrasem în trei-patru locuri și peste tot erau patroni politici implicați. Am zis să încercăm să facem noi ceva. Pe atunci, nișa neacoperită în mass-media din Republica Moldova era jurnalismul de investigație. În afară de aceasta, era o mare nevoie de un astfel de jurnalism în Moldova. Și iată, în acest mod am pornit. Sigur că am fost foarte conștiente că acest proiect ar putea să nu dureze pentru că nu aveam nici bani și nici patron. Dar am zis să fim cu inima împăcată că am încercat să facem ceea ce ne-ar plăcea și ceea ce ar avea nevoie Republica Moldova, pentru că într-adevăr avea nevoie de aceasta.

În ce situații profesionale v-ați gândit să renunțați la ziar?

După jumătate de an, ne-am pomenit într-un fel de insolvență... și atunci am învățat o lecție foarte dură. Nouă ni se părea că în jumătate de an am demonstrat tuturor că suntem foarte bine intenționate, că facem un gen de jurnalism foarte necesar și că toată lumea trebuie să se aboneze, să contribuie... dar am înțeles că de fapt pe nimeni nu-l interesează. Lecția pe care am învățat-o

a fost ca niciodată să nu mai depindem de un singur finanțator. Explic – noi primisem un grant, iar grantul peste un timp s-a terminat... Ca să putem continua, am fost nevoite să muncim pe datorie o perioadă, în același timp, depuneam proiecte peste tot, pentru diverse granturi. De atunci, nu am mai rămas niciodată la cheremul unui singur finanțator. Datorită acelei lecții am reușit să rezistăm până acum.

Deci, într-un fel, este posibil ca în Moldova să faci un săptămânal care să existe mai mult din granturi, decât din abonamente sau și-și?

Jurnalismul de investigație este cel mai scump gen de jurnalism. Un reporter de investigație face un material într-un termen mai extins. Deci, într-un fel, produce mai puțin, în comparație cu un reporter de la știri, deși mai profund. Și asta nu aduce bani. Toată lumea care face acest gen de jurnalism, inclusiv „Washington Post”, mai întâi câștigă bani din altceva, apoi investește într-un departament de investigație. Atunci când am pornit, în 2004, în Republica Moldova era altă realitate și singura cale ca să existe era din granturi. Pe atunci era sărăcie în presă. Acum, eșichierul în mass-media este foarte vast, există multă presă, multe televiziuni. Dacă ar fi să pornim acum de la început, nu aș mai crede că trebuie să trăiești doar din granturi. Societatea din Moldova trebuie educată ca să-și finanțeze propriile echipe

Sursa foto: ZdG, 24 iulie 2014

de jurnaliști care să facă investigații, căci nu poți trăi o veșnicie din granturi. Nu poți motiva veșnic în fața finanțatorului, căci aceste granturi sunt exclusiv ale finanțatorilor străini și trebuie mereu să explici acestor țări de ce ceri banii lor și ai cetățenilor lor pentru a scrie despre corupție, pentru a face filmulețe despre averile demnitarilor, iar țara mea nu are bani să ne susțină. Este un non-sens și aceasta nu poate dura la nesfârșit.

Cititorii apreciază efortul echipei ZdG pentru ceea ce face?

Cititorul nostru face parte din clasa medie și săracă. Bogații nu au nevoie de investigații sau cel puțin nu ne-au demonstrat un interes în acest sens. Și atunci de la cel sărac la ce te poți aștepta? Da, el te susține, scrie scrisori, te încurajează prin cuvinte frumoase și urări, dar știm că este sărac și singurul lucru pe care-l poate face – un abonament de 15 lei pe lună. Din aceasta însă nu poate exista jurnalismul de investigație. Cititorul e bine intenționat, e foarte cumsecade, e foarte cald, inimos, ne sună și ne dă și el teme de investigații, ne anunță despre diverse cazuri, fie de corupție, fie de încălcare a drepturilor omului... dar trebuie să plătești reporterii.

...deci acesta ar fi portretul cititorului ZdG?

Cititorul nostru mai este educat, inteligent, activ, bine intenționat, îi pasă de ce se întâmplă în societate, semnaleză orice neregulă, dar e sărac.

Scriați pe o rețea de socializare că au fost „zece ani de viață proprie dedicată cititorilor ZdG”. Ce înseamnă aceasta? Că a fost greu? Că a fost un gest nobil?

Aceasta înseamnă că au fost zece ani trăiți cu pasiune în redacție. Chiar am pus suflet acolo. Trebuie să recunoaștem că am petrecut foarte puțin timp în familie în acești zece ani. Nu am avut niciodată o vacanță de 28 de zile, cât ar prevedea Codul Muncii. Am avut vacanță de cel mult o săptămână, în care munceam de acasă sau de oriunde eram. Deci, nici măcar o săptămână de deconectare totală nu am avut în tot acest timp. Am muncit non-stop, timp de zece ani.

Considerați ZdG un proiect de succes?

Cred că este un succes jurnalistic, pentru că din primul an ZdG a luat premii jurnaliste, a luat cele mai înalte premii jurnaliste care există în Moldova la categoriile „jurnalism de investigație”, „reportaj”, „fotografie”, „investigații TV”. Aceasta înseamnă un succes. ZdG a devenit în acești ani și o școală de jurnalism de investigație. Pe la noi s-au perindat mai mulți tineri care au fost o perioadă aici, apoi au plecat în alte redacții, dar au rămas jurnaliști foarte buni de investigație. Nu mă incomodez să spun că de la noi au ieșit cei mai buni în domeniu. Avem însă și un

mare eșec. ZdG nu a fost niciodată un succes economic. Noi nu am reușit sau nu a existat necesitatea să devenim un succes financiar și economic.

Ce trebuie să știe un reporter care își dorește să lucreze la ZdG despre regulile la ZdG?

Reporterii de la ZdG duc o viață foarte simplă. Dimineața o încep la redacție, unde fac cea mai complicată muncă – să ai mereu suspiciuni, să primești semnale că ceva, undeva nu e în regulă, să petreci timp și să comunici cu cei mai complicați oameni care sunt fie criminali, fie corupți, fie obscuri, fie mincinoși, fie hoți. Dialogurile cu acești oameni sunt obligatorii pentru că atunci când într-un articol de presă acuzi pe cineva de ceva ești obligat să iei opinia părții acuzate. Aceste dialoguri sunt complicate, îți absorb energia, te lasă secătuit de puteri, pentru că tu vezi cea mai complicată categorie de oameni, după care ei mai vin și cu amenințări, nemulțumiri, procese judiciare... Dar nu vreau să sperii potențialii reporteri pe această cale. Cel care vine la ZdG are cu siguranță ce învăța. Are șansa sută la sută să învețe a face jurnalism de investigație foarte bun și cred că este cea mai potrivită școală pentru cel care vrea să facă acest gen de jurnalism. Noi facem acum investigații și în formate print, online, TV și radio. E o școală universală, doar că trebuie să ai niște principii de maximă corectitudine, chiar și în viața privată.

Din toată această aventură de zece ani, ce alte lecții ați mai învățat în afară de aceea că nu e bine să depinzi de un singur grant?

Am învățat că independența costă, că e chestiune pe viață, că Moldova are nevoie de acest gen de jurnalism. Am mai învățat că fruntea societății uneori nu dorește ca un asemenea grup de presă să existe. Multe lecții au fost, dar acestea sunt cele mai evidente.

Cum s-a schimbat în timp jurnalismul în țara noastră?

S-a schimbat enorm, imposibil de mult, poate nu în direcția în care mi-aș fi dorit. Eu am început a face jurnalism în 1989. Atunci jurnaliștii nu aveau de unde învăța. Există o singură facultate de jurnalism, unde unul dintre obiectele principale era „Istoria Partidului Comunist”. Când Uniunea Sovietică s-a prăbușit și a trebuit să facem un altfel de jurnalism, pe atunci era o singură televiziune, un singur buletin de știri și trebuia să prezinți altceva. Noi nu aveam deschidere în afară, nu știam de unde să aflăm și de unde să învățăm să facem altceva. Am întâlnit atunci o echipă la Mesager care a învățat din mers, muncind și alergând. Acum jurnaliștii au atâtea uși deschise, atâtea școli la dispoziție, atâtea căi ca să învețe să facă un jurnalism corect, conform principiilor și deontologiei. Dar mai

*Masa rotundă: „Rolul mass-media în reflectarea participării femeilor în viața publică”, Chișinău
24 februarie 2014
Sursa foto: API*

multă vânzare de principii și valori ca acum nu am văzut în '89, '90, '92. Mă jeneză puțin că reporterii, având mai multe porți profesionale deschise și mai multă libertate, de fapt renunță la ea.

Ce le-ați spune celor care vor să lanseze pe cont propriu un ziar în Republica Moldova? De ce trebuie să țină cont, în primul rând?

Noi când am pornit la drum, am ținut cont de interesul public. Lumea avea nevoie să cunoască ce e cu corupția, cu încălcarea drepturilor omului, cu tortura, ce se întâmplă cu furtul din banii publici. Chiar ne-am gândit la oameni. Acum, dacă cineva ar lansa un ziar, ar fi nevoie de un produs onest și deontologic, pentru că acum presa din Moldova a luat-o razna. Dacă cineva s-ar ghida strict de interesul public, sunt sigură că ar avea succes profesional, mai puțin poate, iarăși o spun, succes economic și financiar.

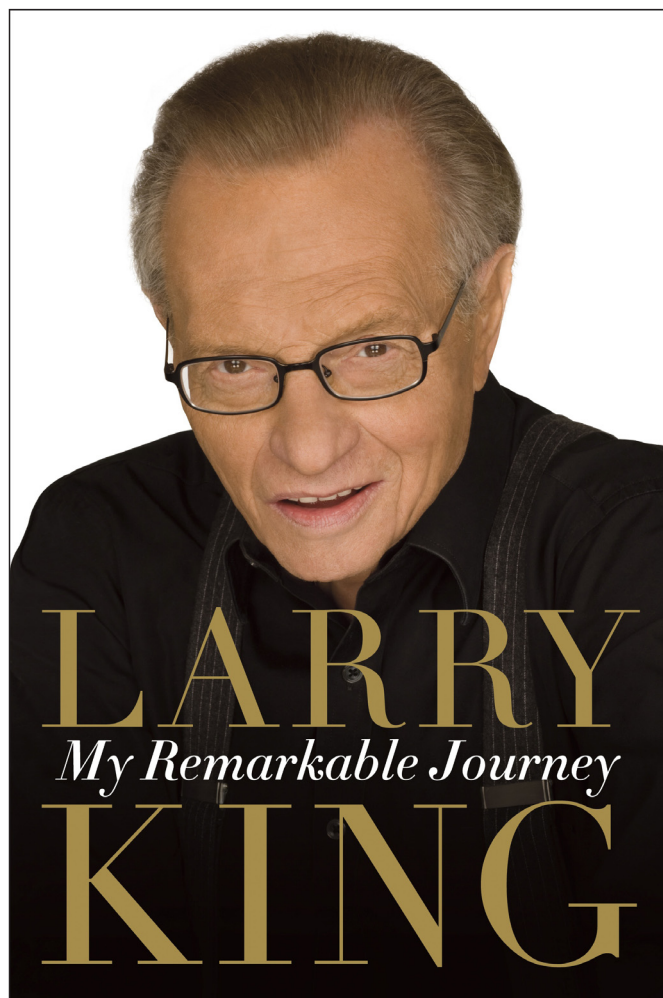
Ce impact credeți că are munca dumneavoastră asupra societății din Republica Moldova?

S-au schimbat foarte multe lucruri, cred. Am fost printre primii care am dezvăluit averile demnitarilor. Am primit-o în cap pentru asta, de la multe tribune. Am fost printre primii citați în instanță. Dar noi am insistat și am continuat să facem investigații. Acum, de exemplu, nici o instituție de presă nu se jeneză să publice fotografii sau informații cu averile demnitarilor. Deci, am fost într-un fel deschizători de drumuri pentru colegii din breaslă.

Noi am avut cele mai multe procese și dosare în instanță în acești zece ani, dar nu am pierdut niciunul, căci dacă scrii corect și întâmplarea face să fii acționat în judecată, câștigi procesul. Oameni buni, dacă vreți să faceți jurnalism, faceți! Dacă vreți să spuneți adevărul, spuneți! Se vor găsi oameni care vă vor spune: „Vă mulțumesc, am învățat de la voi lecția curajului”.

Maia METAXA

Omul-microfon care a făcut din interviu o... Artă !

Imaginați-vă... un studio mic, o masă pe care stau două microfoane, în spatele mesei – o hartă care reprezintă conturul continentelor lumii, la masă stă așezat un tip subțire, cu o voce de bariton, cu ochelari și, cel mai important... în pantaloni prinși cu bretele. Nu v-ați prins? Atunci, continuați lectura...

1. Persoană – Personalitate... sau „Ce fac eu aici?” (Introducere)

Există cărți care te fac să râzi, altele care te fac să plângi, există însă pur și simplu cărți pe care, citindu-le, nu simți necesitatea de a verifica mereu numărul paginii pentru a vedea câte au mai rămas până la sfârșit. „My Remarkable Journey”, autobiografia lui Larry King, face parte din acestea. O carte scrisă în tandem cu

jurnalistul Cal Fussman de la Esquire Magazine, care gravitează în jurul unei întrebări existențiale: „What am I doing here?/Ce fac eu aici”? Este o carte care, în mod cert, va schimba de acum încolo felul de scriere a memoriilor. Este o carte în care autorul se află față în față cu cei pe care îi „bârfește” – familia, soțiile, copiii, prietenii, angajatorii etc. –, acestora din urmă fiindu-le permis dreptul la replică. Anume acest fapt îl face pe autor să fie sincer și să nu trișeze, altminteri vin aceștia din urmă și îl deconspiră.

„My Remarkable Journey” este o lecție de jurnalism... și de viață, în care autorul și apropiații lui spun povești, cu o singură diferență față de cele clasice – acestea sunt adevărate. Larry King e un adevărat „story-teller”/povestitor, care nu doar își așterne viața și amintirile pe hârtie, dar care îl face și pe cititor să își (re)gândească la rândul său viața. Întreaga carte (ca de fapt și toată viața autorului) nu e altceva decât un ghem de amintiri care, potrivit lui King, „sunt ceea ce avem noi mai prețios, pentru că, dacă le pierdem, rămânem fără nimic... iar cele mai frumoase sunt cele pe care le-am trăit cu zâmbetul pe buze, glumind” (p. 10).

Larry King este probabil unul din simbolurile televiziunii, fără de care istoria jurnalismului american nu ar putea fi scrisă. Emisiunea sa, „Larry King Live”, de la CNN, a fost inclusă în Cartea Recordurilor la categoria cea mai longevivă emisiune din istoria jurnalismului. King e jurnalistul care poate fi confundat cu *interviul*. E jurnalistul care a „chestionat” mai mult de 40.000 de persoane, de la oameni simpli la dictatori și președinți de țară, de la sportivi de performanță la vedete din showbiz. E jurnalistul care, începând cu Richard Nixon, a intervievat fiecare președinte american și care nu s-a sfiit să dezvăluie anumite secrete ale acestora, cum ar fi cel al lui Bill Clinton, care ar fi avut obiceiul să întârzie mai întotdeauna la întâlniri; sau cel al lui Ronald Reigan, care nu lua niciodată o hotărâre fără ca să se consulte cu soția sa, Nancy; iar Bush Jr. niciodată nu era interesat de subiectele de care nu avea habar.

2. D’ale vieții (Familie, viață, prieteni, serviciu...)

Larry Zeiger s-a născut în Brooklyn, la sfârșitul anului 1933, tocmai în momentul când Statele Unite începeau să prezinte semne de revenire din ceea ce a rămas în istorie ca „Marea criză economică”. Născut într-o familie de emigranți evrei, dintr-un tată care provenea din Colomea (acum Ucraina) și o mamă care emigrase din Belarus, în tinerețe și-a cultivat două pasiuni:

lectura și baseball-ul. Prima pasiune o pierde atunci când tatăl său moare în urma unui atac de cord. Imediat însă este înlocuită cu una nouă, radioul, care e descris de autor drept „prima mea iubire” (p. 24). Asumează radioul l-a transformat pe adolescentul Zeiger într-un fel de „radiomaniac” și l-a făcut să viseze, pentru că radioul înseamnă în primul rând conținut – explorat prin *imaginație*; pe când televiziunea, apărută puțin mai târziu, va încerca să dea formă conținutului prin *imagine* (p. 25).

Între timp, Larry Zeiger devine Larry King, căci există cazuri când și numele „îl poate face pe om, nu doar invers” (p. 64). În 1957, se mută alături de mama și fratele său în Miami, Florida, unde își începe cariera de jurnalist radio. Trei ani mai târziu obține un loc de muncă la o televiziune locală din Miami (fără însă a renunța la emisiunile radio care l-au consacrat). În anii '60 și '70, devine unul dintre cei mai cunoscuți oameni de radio, iar la începutul anilor '80 face cunoștință cu Ted Turner, directorul executiv al CNN. În 1985, la CNN, apare prima ediție a emisiunii „Larry King Live”, care va fi difuzată pe acest post TV până la începutul lui 2010. La sfârșitul anului 2010, după o mică pauză, o va relua, doar că de această dată pe alte platforme media: Hulu (online) sau RT Today (TV). Larry King a fost mereu original și actual. A știut întotdeauna să rămână același, pe de o parte, iar pe de alta să se reinventeze, pentru că „...fiecare dintre noi este influențat de perioada în care trăiește, oamenii pe care îi întâlnește și greutățile pe care le întâmpină” (p. 229). Un om puternic este cel care recunoaște și își asumă tot ce a făcut. Larry King asta a făcut în cazul celor opt mariaje ale sale, al fraudei fiscale pentru care a fost pus sub acuzare, sau în cazul copilului său despre care nu a știut nimic până acesta a împlinit 33 de ani. *Onestitate* (de altfel, una din valorile esențiale ale unui jurnalist), este cuvântul care poate defini această „carte-mărturisire”.

3. Jurnalismul și „aflarea la locul potrivit în momentul potrivit”...

Larry King este adeptul *determinismului*, mai ales în ceea ce privește jurnalismul, dar, atenție, al unuia care nu funcționează dacă ești lipsit de anumite calități, precum spiritul de *observație* sau *corectitudinea*. „Spiritul de observație este poate calitatea cea mai importantă în cazul unui jurnalist” (p. 58), iar *încrederea în sine* și *simțul evenimentului* sunt calități pe care, dacă nu le ai, e mai bine să încerci să faci altceva” (p. 115).

Pe parcursul întregii cărți, autorul parcă nu spune nimic nou despre felul în care trebuie făcut jurnalismul corect, dar cele relatate îți par atât de inedite și nemaiauzite anume datorită modului de a le spune, unul foarte sincer și spiritual. Secretul meseriei de jurnalist constă, potrivit lui King, în faptul că „această meserie nu are nici un secret” (p. 60).

Dacă e să revenim la corectitudinea jurnalistului, aceasta trebuie să se reflecte mai ales în modul onest de prezentare a informației.

Un jurnalist care minte și manipulează nu face altceva decât să ascundă *adevărul* (valoarea esențială a jurnalismului), care, mai devreme sau mai târziu, va ieși la iveală. Sfatul cel mai important al lui Larry King pentru jurnaliști poate fi rezumat în doar câteva cuvinte: „Nu mințiți și fiți voi înșivă!” (p. 79).

De asemenea, jurnalistul trebuie să fie *imparțial*, iar opinia sa nu are loc în conținutul pe care îl publică (p. 89), or, cel care trebuie să tragă concluziile este publicul, nu jurnalistul (p. 214). Anume din acest considerent, jurnalismul este, pentru King, un *risc asumat* (p. 138), iar cei care conștientizează că nu se vor descurca e mai bine să își găsească altă „meserie cu care să moară de foame”, vorba lui Gabriel Garcia Marquez. Misiunea jurnalistului este să privească lucrurile detașat, dintr-o parte... de sus, din diferite puncte de vedere. Jurnalistul, pe parcursul întregii sale cariere, „trebuie să învețe să(-și, *n.a.*) adreseze întrebările potrivite” (p. 57), iar succesul îi va fi garantat dacă va putea să îi facă pe oameni să uite că se află în fața dictafonului, aparatului foto sau a camerei video (p. 80).

Întrebare: Știți care e principala deosebire dintre Radio și TV?

Răspuns: „Nu există nicio deosebire” (p. 74).

4. Începem interviul... sau arta de a asculta pe alții

„La început a fost întrebarea...”, cam așa ar începe Biblia, dacă ar fi scrisă de Larry King, or, întrebarea e cu mult mai importantă decât răspunsul, pentru că te invită să gândești. Și s-ar încheia această Biblie cu sentința: „nici interviul nu mai e la fel”, pentru că a fost infestat și el (ca de altfel întreg domeniul presei) de „jurnalismul fast-food” (după Michael Arrington, „fast food journalism”). Dacă în trecut interviurile durau în medie două ore, acum trebuie să te încadrezi în 15-20 de minute, altfel riști să rămâi fără public.

Cel mai important pentru un jurnalist în cazul unui interviu este să *știe a asculta* și să uite de pronumele personal „eu” (p. 137). Or, în cadrul unui interviu, invitatul este cel care contează, nu jurnalistul. Anume aici greșesc majoritatea jurnaliștilor care le adresează întrebări invitaților doar cu scopul de a-i prinde pe picior greșit, nu pentru a afla o anumită informație. Wendy Walker, producătoarea emisiunii „Larry King Live”, menționa la un moment dat că anume onestitatea, sinceritatea și curiozitatea lui Larry de a adresa întrebări simple îi garantau succesul unor răspunsuri fenomenale: „poți afla de la interlocutor orice informație, doar adresându-i întrebări simple, de genul „cine”, „ce” sau „de ce” (p. 138).

Potrivit lui King, modelul unui interlocutor ideal este cel care „1) poate explica clar în câteva cuvinte cu ce se ocupă; 2) îi place munca pe care o face; 3) are o doză de umor în atitudinea sa față de muncă; și 4) este dispus să discute în contradictoriu” (p. 246). Pe de altă parte, interviul ideal este cel pe care încă nu l-ai

realizat sau, în cazul lui Larry King, este cel pe care l-ai ratat. De altfel, unul din marile sale regrete este faptul că nu a avut posibilitatea să-l intervieveze pe Osama bin Laden, pentru a încerca să afle răspunsul la întrebarea despre atacul terorist din 11 septembrie 2001 (pp. 11-14).

În cazul politicianilor, cele mai importante întrebări sunt cele ipotetice – adevărate capcane, pentru că îi fac să gândească, să analizeze și să răspundă imediat, fără să se folosească de răspunsuri-șablon pregătite din timp. Dacă însă aceștia vor încerca o cale simplă – „fără comentarii”, atunci să știi că nu poți răspunde la orice întrebare cu clișeu „fără comentarii”, pentru că, spunând repetat aceasta, nu faci altceva decât să îți recunoști vina” (p. 236).

Atenție! „Sunt sigur că ați auzit de la interlocutorii voștri (iarăși: mai ales de la politicieni) ceva de genul „sunt foarte bucuroși că mi-ați adresat anume întrebarea respectivă” sau „este o întrebare foarte bună și e foarte bine că ați adresat-o anume acum”. De fapt, ei nu sunt deloc bucuroși de această întrebare, pur și simplu încearcă să câștige timp cumpănind ce să vă răspundă” (p. 238).

5. Sfaturi... pentru colegii de breaslă

Lecția Nr. 1 – Banii. Chiar dacă tot mai multe voci susțin că „mass-media trebuie să devină o afacere”, jurnalismul nu trebuie privit niciodată ca ceva mercantil. Or, informația nu se cumpără, ea trebuie oferită gratuit, pentru că, vorba lui Francis Bacon, „este putere”. Jurnalistul trebuie mai întâi să ofere acea plusvaloare unei instituții de presă, pentru ca să poată cere în schimb plusul financiar. Larry King privește cu scepticism ceea ce ar putea fi numit „traseism jurnalistic”, pentru simplul fapt că nu vede rostul schimbării unui loc de muncă în favoarea „... altuia, doar pentru bani. Pentru că, odată ce te vei simți nefericit la noul loc de muncă, imediat oamenii care te-au angajat îți vor deveni insuportabili și cei mai mari dușmani” (p. 167).

Lecția Nr. 2 – Oamenii simpli! Jurnalismul presupune să scrii despre „oameni simpli, care sunt cei mai importanți în meseria noastră”, pentru că „eu, de exemplu, îl ascult cu același interes atât pe președintele țării, cât și pe un lăcătuș” (p. 216).

Lecția Nr. 3 – Atenție la detalii și la lucruri care, la prima vedere, vă par nesemnificative. Exemplu: când aveți mai mulți invitați la emisiune, evitați să stați între ei, pentru că riscați să fiți perceput de ambele tabere drept dușman. Sau trebuie să ne dăm cu părerea doar atunci când vedem tabloul complet al unei situații, nu doar bucăți dintr-un puzzle (p. 235).

Lecția Nr. 4 – Evitați să dați importanță presei galbene, altfel nu faceți decât să vă situați pe aceeași treaptă cu ea (p. 210).

Lecția Nr. 5 – Esența jurnalismului: să fi tu însuși! Punct.

6. „Ce facem noi aici?” sau despre viitorul jurnalismului

Larry King pare să nu își mai pună bretelele în cui... Își continuă emisiunea, coordonează activitatea Fundației Cardiacă care îi poartă numele, organizează lecții publice, la 81 de ani merge la meciurile de baseball împreună cu cei doi copii ai săi de 15 și respectiv 14 ani.

„My Remarkable Journey” cred că este una dintre cele mai vesele și mai sincere autobiografii scrise vreodată. Dincolo de cele menționate mai sus, este o carte despre prietenie și despre felul în care poți să îți câștigi familia atunci când ești pe punctul de a o pierde... În autobiografia sa King e sincer și spontan, este exact același King din emisiunile sale. E natural și este *el însuși*. E o poveste de succes în jurnalism, pentru că toți oamenii de succes au ceva care îi deosebește de ceilalți, și anume, abilitatea de a-și determina clar scopul, pentru că „dacă ai înțeles cum să faci ceva, trebuie să o faci cât mai bine și să nu te abați niciun pas de la acest drum” (p. 266). Jurnalismul trebuie să producă schimbări calitative... asta pare să spună King, altfel nu și-ar mai avea rostul. Jurnalistul trebuie să pună întrebări și să caute răspunsuri, pentru că doar astfel va continua misiunea sa de a informa societatea.

Se spune că Larry King a intervievat 40.000 de oameni. Fals! Sunt 40.001, pentru că lectura unei cărți nu este altceva decât un interviu, numai că de această dată eu am fost cel care (mi-)am adresat întrebările, iar Larry King a fost cel care mi-a oferit răspunsurile.

Victor GOTIȘAN

Libertatea presei în Moldova: progres și deficiențe

Timp de un an de zile în mass-media din Moldova nu au fost înregistrate tendințe de subminare a libertății presei. Aceasta este una din esențialele concluzii ce pot fi trase analizând Indicii Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic din martie-iunie 2013 și ianuarie-martie 2014. Deși putem constata o consolidare a libertății presei, în același timp experții atenționează asupra unor probleme nerezolvate, care ar putea afecta acest sector: accesul jurnaliștilor în sala de ședințe a Parlamentului, lipsa transparenței proprietății și monopolul în domeniul mass-mediei.

Lansat de CJI în cadrul proiectului „Monitorizarea Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic”, Indicele Libertății Presei este o cercetare care are drept scop măsurarea gradului de libertate a presei din Moldova. Indicele este elaborat în baza evaluărilor a zece experți media independenți și relevă o serie de deficiențe cu care se confruntă în prezent presa din Moldova în următoarele domenii – politică, practică, audiovizual, internet și noile media.

Politică

Atât în martie-iunie 2013, cât și în ianuarie-martie 2014, capitolul *Politică* obține un rating constant de 6 pe o scară de la 1 la 7. În prima perioadă, cele 179 de puncte au fost obținute datorită câtorva modificări legislative la Legea cu privire la libertatea de exprimare și Legea privind deetimizarea instituțiilor media de stat, aflate printre prioritățile Planului de Acțiuni al Guvernului pentru 2011-2014. Acest lucru este explicat de experți prin garanțiile oferite de lege privind drepturile omului și anume libertatea de exprimare, garanții comparabile cu cele din țările dezvoltate. În cea de-a doua perioadă, în contextul apropierei Moldovei de UE, același scor de 6 puncte vine din atitudinea mai atentă a autorităților față de valorile democratice, cum ar fi libertatea de exprimare și libertatea de informare, în special în condițiile conflictului din Ucraina început în toamna anului 2013.

La evenimentul de lansare a Peisajului mediatic pentru anul 2013 în statele membre ale Parteneriatului Estic ^[1] din 9 aprilie 2014, Petru Macovei, directorul Asociației Presei Independente, a spus că „în Republica Moldova nu există norme legislative și constituționale ce ar limita libertatea de exprimare și libertatea presei. Mai mult decât atât, în martie 2013, au fost adoptate niște legi ce au modificat Codul penal, astfel încât împiedicarea activității mass-mediei a devenit faptă penală”.

http://mediafreedomwatch.org/wp-content/uploads/2014/04/EaP-Media-Freedom-Watch-Publication_EN.pdf

Cu toate acestea, în 2014, spațiul mediatic din R. Moldova a fost afectat de amenințări directe sau indirecte din partea unor lideri politici la adresa jurnaliștilor, suspendarea difuzării online a ședințelor Guvernului și de problema accesului jurnaliștilor în sala de ședințe a Parlamentului, care nici acum nu a fost rezolvată, acestea per ansamblu aduc Moldovei, la capitolul Politică, un punctaj total de 175, cu 4 puncte mai puțin decât în anul 2013.

Practică

Frecvența mare a dosarelor intentate împotriva jurnaliștilor care dezvăluie cazuri de corupție, atitudinea discriminatorie față de presă a instanțelor de judecată și nivelul compensațiilor oferite în cazurile de defăimare a demnității și reputației profesionale sunt considerate de experți motive pentru care capitolul *Practică* din Indicele pentru perioada martie-iunie 2013 a fost apreciat cu un rating de 5 puncte la o scară de la 1 la 7. La distanță de 9 luni, avansând pe poziția a 6-a, Indicele mass-mediei arată că percepția experților în această privință s-a schimbat pozitiv datorită reducerii constante a numărului de hotărâri definitive în cazurile de defăimare și a nivelului de amenzi aplicate împotriva instituțiilor media și jurnaliștilor.

În perioadele de referință, nu au fost înregistrate cazuri de arestare, răpire sau presiune severă asupra jurnaliștilor, iar acest indicator a fost notat pozitiv cu punctaje maxime, printre experți menținându-se, însă, îndoielile existente că aceste îmbunătățiri ar fi viabile și în cazul în care se va schimba puterea.

Potrivit Indicelui Libertății Presei, care a analizat situația mass-mediei în perioada ianuarie-martie 2014, alte două aspecte care afectează dezvoltarea domeniului mass-media din țara noastră sunt autocenzura și problema transparenței proprietății mass-mediei. Despre cea din urmă, experții spun că ar fi una din principalele lacune ale presei din Republica Moldova. Problema se referă în special la mass-media audiovizuală și la legislația care continuă să utilizeze termenul de „fondator” în loc de „proprietar”, care implică fondatori fictivi și companii offshore. Având în vedere complexitatea problemei care rezultă din această carență juridică și situația de pe piața media autohtonă, experții au acordat acestui indicator cel mai mic scor din întregul Indice. Aceeași problemă aduce după sine fenomenul de autocenzură, considerat de experți ca fiind unul obișnuit în presa din R. Moldova. Aceasta se manifestă prin abordarea manipulativă a anumitor subiecte de presă și deseori jurnaliștii din instituțiile media care se află în proprietatea politicienilor sau sunt afiliate lor evită să mediatizeze subiecte sensibile legate de proprietatea, cazurile de corupție sau conflictele de interese ale celor din urmă.

Autorii studiului intitulat „Este integrarea europeană a Republicii Moldova ireversibilă?”, lansat la 17 iunie 2014, de Asociația pentru Politică Externă, sunt de părerea că sursele media existente și cele nou-apărute, de cele mai multe ori, s-au coagulat în jurul partidelor politice sau al unor „moguli de presă” – oameni de afaceri cu interese netransparente politice și economice, care, prin mass-media pe care o finanțează, își propun să-și crească propria influență și credibilitate în societate. Aceste surse mass-media, de cele mai multe ori, nu țin cont de principiul pluralismului de opinii și acționează în calitate de „bătă politică” împotriva opozițiilor, prezentând în lumină favorabilă doar activitățile propriului patron. În cele mai multe cazuri, patronii reali ai trusturilor media nu sunt cunoscuți, iar legea nu îi obligă să iasă din umbră.”

Audiovizual

O creștere vizibilă a fost înregistrată de către experți și în sectorul audiovizualului. De pe poziția a cincea în 2013, audiovizualul se situează pe treapta a șasea în 2014. Printre elementele care, ar fi influențat pozitiv această creștere, în opinia experților, au fost lipsa unor presiuni politice deschise asupra posturilor TV private și alegerea Ecaterinei Stratan în calitate de director al Departamentului Știri, Moldova 1, care a pus capăt incertitudinii legate de activitatea acestui departament.

Totodată, Barometrul Opiniei Publice arată că, în aprilie 2013, Moldova 1 (cu 21%) ocupa locul II în topul preferințelor respondenților de unde aceștia se informează cel mai des, iar în aprilie 2014 postul public de televiziune avansează pe locul I (cu 30%), fiind urmată de Prime TV (21%) și Jurnal TV (18%). Cu toate acestea, Consiliul de Observatori (CO) al Companiei Publice Teleradio-Moldova rămâne a fi nefuncțional din decembrie 2013,

cei șase noi membri încă nu au fost numiți, chiar dacă în aprilie 2014 Comisia parlamentară pentru mass-media a audiat 12 candidați pentru funcția de membru CO. La baza acestei tergiversări, care a depunctat mass-media la capitolul *Audiovizual*, ar putea sta motive politice. Într-un interviu acordat pentru portalul Media Azi, la 15 aprilie curent, Ion Bunduchi, expert media, remarcă faptul că „legea nu stipulează nici în cât timp să fie desemnați membrii CO, nici prin ce modalitate. Sunt doar niște prevederi generale, care, mai degrabă, sunt pentru parlamentarii din democrațiile vechi, adică pentru cei care pot acționa cu bună-credință, gândindu-se la cauză, la public, și nu la partid”.

Internet și noile media

Cu un punctaj de 115 și scorul 6 din 7 în iunie 2013, capitolul *Internet și noile media* înregistrează un scor de 139 de puncte, ocupând poziția a șaptea, în ianuarie-martie 2014. În perioada respectivă, această creștere de 24 de puncte este explicată prin numărul de site-uri, portaluri informaționale care continuă să apară și prin lipsa unor cazuri de hărțuire, arestări, agresări ale jurnaliștilor online și bloggerilor.

În ceea ce privește blocarea vreunui site sau suspendarea accesului la resurse Internet, unicul caz relevant, în perioada ianuarie-martie 2014, vizează site-ul „Ziarului de Gardă”, săptămânal ce reflectă cazuri de corupție, conflicte de interese și abuz de putere. La începutul lunii martie 2014, echipa ZdG a anunțat că site-ul publicației a fost inaccesibil de două ori pe parcursul a două săptămâni, timp de mai multe ore. În acest context, directoarea ZdG, Alina Radu, a suspectat atunci atacuri DDoS (distributed denial of service), posibil comandate de o persoană publică, care a fost subiectul a două din investigațiile ziarului.

În general, experții descriu acest sector media ca fiind unul liber, în care nu există monopol de stat sau de piață în domeniul serviciilor de Internet, ceea ce permite o dezvoltare liberă a presei online și a activității bloggerilor. Părerile experților sunt confirmate și de sondajul de opinie făcut public la sfârșitul lunii iunie 2014 de Centrul de Cercetări Sociologice din Moldova, rezultatele căruia arată că 56% dintre respondenți se informează des și foarte des din Internet, evaluarea sociologică fiind realizată pe un eșantion de 1.100 de persoane.

Indicele Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina) este elaborat în cadrul proiectului „Monitorizarea Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic”, realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent în parteneriat cu organizația Internews-Ukraine, în perioada martie 2013 – februarie 2015, cu suportul financiar al Uniunii Europene.

Cristina BOBÎRCĂ

Raport de monitorizare a presei: „Instituțiile media din Moldova încearcă să determine publicul să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu cel al patronilor”

Fenomenul manipulării prin intermediul mass-mediei din țara noastră devine tot mai periculos, iar până la urmă are de suferit publicul, adică cititorul, radioascultătorul și telespectatorul. Acestea sunt constatările menționate de experți în Raportul de monitorizare a instituțiilor mass-media privind prezentarea subiectelor de interes public major pentru stabilirea posibilelor tendințe de manipulare informațională, elaborat de Asociația Presei Independente (API).

Dicționarul de Sociologie definește manipularea ca „o acțiune de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, iar nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune, care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și de decizie” (Zamfir, C., Vlasceanu, L., 1998).

Și instituțiile media de la noi încearcă să determine publicul să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu cel al patronilor, arată raportul de monitorizare a mai multor instituții mass-media din țară, realizat de API în perioada 1 februarie – 30 noiembrie 2014, pentru a stabili tendințele de manipulare a opiniei publice prin intermediul presei.

Rezultatele monitorizării, inserate în rapoarte trimestriale, prezintă o analiză în profunzime a modului în care principalele instituții de presă din țară reflectă aceleași subiecte de interes public, subiecte ce vizează anumiți actori politici sau economici. În primul *Raport de monitorizare a instituțiilor mass-media privind prezentarea subiectelor de interes public major pentru stabilirea posibilelor tendințe de manipulare informațională*, elaborat de API și prezentat la 16 iunie curent au fost expuse anumite tendințe de manipulare informațională, utilizate de instituțiile mass-media din Republica Moldova. După monitorizarea reflectării unor evenimente de interes public major de către 12 instituții mass-media timp de trei luni

(februarie-aprilie 2014), experții au remarcat mai multe cazuri când instituțiile de presă au selectat temele pentru mediatizare în funcție de interesele/agenda proprietarilor de media, și nu de interesul public. Astfel, unele redacții fie au evitat să reflecte anumite subiecte, fie au prezentat informații generale, sumare, fără a prezenta un tablou complex și a le acorda consumatorilor suficientă informație pentru a înțelege ce se întâmplă în anumite cazuri.

Potrivit Raportului, materialele relevante au fost supuse unei analize comparative, drept text de referință servind comunicatele de presă, declarațiile pentru presă făcute la conferințe-briefinguri, în parlament, guvern, alte instituții ale statului sau private. „A fost utilizată, în principal, analiza calitativă de conținut. Ținând cont de faptul că manipularea prin intermediul presei se produce deseori prin selectarea evenimentelor pentru reflectare, selectarea surselor, tendențiozitatea textelor și titlurilor, selectarea imaginilor video, a fotografiilor și a legendelor la acestea, a fost măsurată frecvența și perspectiva abordării subiectelor respective, au fost analizate sursele utilizate, tonalitatea reflectării subiecților știrilor, imaginile și limbajul utilizat”, se menționează în Raport.

Autorii Raportului afirmă că această monitorizare are scopul de a încuraja presa să se abțină de la manipulare și de a-i ajuta pe consumatorii de produse mass-media să facă distincția între manipulare și reflectarea corectă și echidistanță a realității. Prin urmare, pornind de la importanța asigurării dreptului constituțional al cetățeanului la informație și de la obligația legală și deontologică a instituțiilor mass-media de a informa corect și obiectiv opinia publică despre subiectele de interes public, mass-media ar trebui:

- să țină cont în primul rând de importanța și gradul de interes public, și nu de preferințele și agenda patronilor

- instituțiilor de presă;
- să nu exacerbeze faptele în intenția de a demoniza sau angeliza anumiți actori;
  - să reflecte corect, imparțial și echidistant problemele abordate, în special când e vorba de subiecte controversate;
  - să prezinte obiectiv toate părțile implicate în controverse, respectând principiul de informare din mai multe surse, inclusiv din cele de alternativă;

- să țină cont de convingerile politice ale diferitelor categorii ale populației, asigurând echilibrul și pluralismul socio-politic, dar și libertatea de exprimare;
- să reflecte veridic și echidistant evenimentele fără a deforma sensul realității prin montaj și comentarii.

Respectând aceste principii, mass-media va educa publicul, fiindcă informația va fi prezentată cu bună-credință. În așa fel, vor fi diminuate efectele manipulării informaționale, iar consumatorii de media vor fi mai versați.

Lilia ZAHARIA

Memoriu privind libertatea presei în Republica Moldova

3 mai 2013 – 3 mai 2014

În perioada 3 mai 2013 – 3 mai 2014, gradul de libertate a presei în Republica Moldova a rămas aproximativ la același nivel ca în anii precedenți, potrivit clasamentelor internaționale recunoscute. Această stagnare este determinată de păstrarea relativă a aceleiași situații în planul politicilor interne, dar și al legislației în domeniul mass-media.

Programul de activitate al Guvernului Leancă conține aceleași obiective de guvernare ca ale guvernelor democratice anterioare: modernizarea activității Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”; asigurarea libertății presei, a pluralismului în mass-media și crearea condițiilor optime pentru activitatea instituțiilor de presă; stimularea investițiilor în piața media autohtonă; garantarea accesului la informația de interes public. Totuși în ultimul an nu au fost întreprinse măsuri concrete în vederea realizării acestor obiective în practică. Din contra, au fost lansate inițiative periculoase pentru dezvoltarea mass-mediei și pentru libertatea de exprimare, cum ar fi intenția de reîncredințare a calomniei, intenția de reglementare netransparentă a Internetului etc.

Condiții de activitate. Situația mass-mediei în perioada 3 mai 2013 – 3 mai 2014 a fost afectată de cazurile frecvente de agresare verbală a jurnaliștilor de către politicieni. De asemenea, au fost înregistrate cazuri de amenințare și agresare fizică a jurnaliștilor de către persoane fizice și îngrădirea accesului acestora la evenimente de interes public.

Pe parcursul ultimului an, au fost semnalate unele cazuri de limitare a accesului jurnaliștilor la evenimentele de interes public. Cel mai elocvent exemplu în acest sens este limitarea accesului jurnaliștilor la lucrările plenului Parlamentului. Reprezentanții mass-mediei sunt obligați să stea într-o sală separată în clădirea renovată a Parlamentului, fără a avea acces în sala de ședințe, iar secvențele video de la ședințe sunt transmise pe câteva monitoare instalate în această sală. Astfel, cameramanii nu pot filma de sine stătător ședințele plenare și nici imagini pe holurile Parlamentului, și nu au controlul asupra cadrelor/unghiurilor de filmare a imaginilor transmise pe monitoare. Aceste condiții tehnice constituie un impediment în exercitarea activității jurnaliștilor.

Atât conducerea Parlamentului, cât și liderii fracțiunilor majorității parlamentare au promis de mai multe ori că vor găsi soluții pentru revenirea presei în sala de ședințe, aceste

promisiuni însă nu s-au materializat în acțiuni concrete. La 18 iunie 2013, un grup de deputați a înregistrat un proiect de lege privind modificarea art. 25 din Legea cu privire la Guvern, prin care se intenționează sistarea transmisiunilor în regim online ale ședințelor Guvernului. Proiectul în cauză a fost aprobat în prima lectură la 18 octombrie 2013. În opinia mai multor jurnaliști și instituții de presă, sistarea transmisiunilor online va afecta transparența procesului decizional.

La începutul anului 2014, mai mulți distribuitori de servicii au exclus din grilele de programe unele posturi de televiziune sau le-au transferat în alte pachete propuse consumatorilor. Televiziunile excluse din grile au reclamat încălcarea prevederilor contractelor bilaterale semnate cu distribuitorii de servicii, caracterul politic orchestrat al acestor decizii, concurența neloială și limitarea libertății de exprimare pe piața audiovizualului. Ulterior, cu implicarea societății civile, deciziile în cauză au fost anulate. Această situație relevă o dată în plus carențele din Codul audiovizualului și, în cazul în care acestea nu vor fi eliminate, există riscul că astfel de situații se vor repeta.

Cadrul legislativ. În perioada 3 mai 2013 – 3 mai 2014, nu au fost adoptate legi și amendamente în măsură să elimine lacunele existente în legislație, în special, în ceea ce privește contracararea monopolizării mass-mediei și a pieței de publicitate; tranziția la televiziunea digitală terestră; reflectarea campaniilor electorale. Au fost înregistrate mai multe inițiative de modificare a Codului audiovizualului, printre care și proiectul ce prevede crearea unui mecanism eficient de aplicare a prevederilor legale ce vizează transparența proprietății mass-mediei și asigurarea accesului publicului la informația privind proprietarii instituțiilor de media. A fost înregistrată ca inițiativă legislativă și versiunea unui nou Cod al audiovizualului, elaborat de societatea civilă și expedit în Parlament încă în anul 2011. Ținând cont de tergiversarea procesului de adoptare a acestor proiecte de lege, organizațiile de media rămân sceptice privind adoptarea acestor proiecte în actuala legislatură, dat fiind faptul că există o disproporție între deschiderea declarativă a deputaților și acțiunile concrete de adoptare a acestor proiecte.

Audiovizualul public. În perioada de referință, au fost remarcate unele schimbări pozitive la IPNA Compania „Teleradio - Moldova”, printre care optimizarea grilei de emisie

și a paginii web. În același timp, compania parcurge un proces confuz de transformări, reformele inițiate încă în 2011 fiind în impas. Astfel, noul sistem de salarizare nu a fost implementat, iar digitalizarea constituie o prioritate deocamdată neacoperită financiar, în condițiile în care trebuie dusă la bun sfârșit până în 2015. La sfârșitul anului 2013, Consiliul de Observatori al TRM a rămas fără șase membri, devenind astfel nefuncțional și incapabil de a lua decizii. În decembrie, în urma unui concurs, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a selectat 12 candidați pe care i-a înaintat Parlamentului Republicii Moldova, însă noii membri ai Consiliului de Observatori nu au fost selectați nici până astăzi.

Concentrarea/monopolizarea mass-mediilor. Republica Moldova nu dispune încă de un segment de media care să fie suficient de independentă din punct de vedere politico-economic, astfel încât cetățenii să beneficieze de o informare corectă, obiectivă, echilibrată și echidistantă. Această situație se datorează faptului că un număr mare de instituții media aparțin sau sunt controlate de politicieni, fără „protecția” și susținerea financiară a cărora nu ar putea să reziste pe piața media. Informația despre proprietarii și proprietatea media nu poate fi accesată sau obținută. În consecință, jurnaliștii care doresc să reflecte subiecte referitor la proprietatea media sunt nevoiți să se bazeze doar pe anumite presupuneri sau conexiuni cu politica editorială.

Pe parcursul ultimului an, experții în mass-media au cerut adoptarea unor măsuri legislative de limitare a concentrării mass-mediilor și excluderea condițiilor de concurență neloială, însă aceste solicitări nu au avut efect. Monopolizarea în continuare a presei, care răspunde intereselor economice și politice ale patronilor, va duce la transformarea acesteia într-un instrument de șantaj politic și economic în defavoarea informării corecte a cetățenilor. În consecință, funcția principală a mass-mediilor, de „câine de pază”, de informare și de critică a puterii și a societății va fi denaturată.

Recomandări:

Pentru asigurarea unei libertăți reale a presei, în conformitate cu principiile unei societăți deschise, democratice și în corespundere cu normele internaționale, autoritățile din Republica Moldova ar trebui:

- o să implementeze în practică, nu doar la nivel declarativ, obiectivele asumate în Programul de activitate al Guvernului;
- o să reacționeze și să pedepsească vinovații în cazurile de agresiune împotriva jurnaliștilor, de intimidare și hărțuire

- o să perfecționeze cadrul legal ce vizează mass-media, prin adoptarea unor legi noi sau amendarea legilor existente, care ar asigura un mediu propice de dezvoltare a mass-mediilor independente și pluraliste. Printre primii pași întreprinși în acest sens ar trebui să se numere:
  - ♦ abrogarea Legii Presei, urmând ca o parte din prevederile funcționale, care nu sunt reglementate în cadrul altor acte legislative, să fie integrate în conținutul altor acte legislative;
  - ♦ adoptarea în procedură de urgență a proiectului de lege pentru modificarea Codului audiovizualului în vederea asigurării transparenței proprietății mass-mediilor, cu adoptarea ulterioară a proiectului noului Cod al audiovizualului;
  - ♦ adoptarea proiectului de lege pentru modificarea Legii achizițiilor publice, astfel încât să instituie obligații de asigurare a transparenței dosarelor de achiziții publice din sectorul presei;
  - ♦ asigurarea transparenței procesului de acordare sau retragere a frecvențelor de emisie și a procesului de stabilire a grilei obligatorii de programe retransmise prin rețelele de cablu, stabilind criterii și condiții clare de acces pentru toți radiodifuzorii, cu oferirea priorității companiilor care produc programe autohtone.
- o să asigure definitivarea procesului de reorganizare a Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”;
- o să întreprindă măsuri în scopul prevenirii sau contracarării concentrării/monopolizării mass-mediilor care ar pune în pericol pluralismul mijloacelor de comunicare în masă la nivel național, regional sau local;
- o să asigure depolitizarea definitivă a Consiliului Coordonator al Audiovizualului, urmând ca acestei instituții să-i fie acordate suficiente împuterniciri pentru a-și îndeplini misiunea;
- o să elaboreze și să asigure realizarea unor programe și politici naționale de susținere a dezvoltării presei independente și a producției autohtone în limba română.

Centrul pentru Jurnalism Independent
Asociația Presei Independente
Centrul „Acces-info”
Comitetul pentru Libertatea Presei
Asociația Presei Electronice
Centrul Tânărului Jurnalist din Moldova
Asociația Televizualistilor Independenți
Centrul de Investigații Jurnalistice